OFFICINÆ PHARMACEVTICAE, SIVE ANTIDOTARII

LIBER QVARTVS;

De Topicis seu externis Medicamentis:

ET PRIMVM

De oleis ex infusione medicatis.

Olea quotuplicia.

OLEA, quorum est in Medicina frequens vsus, vel simplicia sunt, vel cōposita. *Simplicia* dicuntur, quę nihil habent ab arte præter eductionem, quæ sine rerū aliarum mixtura peragitur, vt olea, quæ expressione trahuntur, cuiusmodi est *oleum* simpliciter dictum, quod scilicet ex oliuis maturis, *omphacinum*, quod ex iisdē immaturis exprimitur: vt etiam *amygdalinum, caryinum*, & alia pleraque ex fructibus aut seminibus expressa, quæ pro varietate seminum, à quibus educuntur, variam habent qualitatem, vt à calidis calidam, à frigidis frigidam, ab aliis qualitatibus aliam. Cum tamē oleum absolute dicitur, idipsum tantum, quod ex oleæ maturis fructibus extrahitur, intelligendum est; cuius extrahendi ratio non magis ad Pharmacopœos attinet, quam vini exprimendi, aut panis cōficiendi modus. Quod negotium & laboriosum opus rusticis, & in his operibus exercitatis merito committitur, cum illa omnia alimenta sint, atque in mensam potius, quam officinam trahantur. Propterea de oleo communi exprimēdo solicitus esse non debet Pharmacopœus, sed de aliis omnib. quauis arte probata elicitis. De quibus omnibus hoc libro agimus, in cuius sectione priore, ea, quæ per impressionem & infusionem rerum medicarum parantur, examinabimus, initio ducto à violato, quod scilicet primos veris flores admittit.

CAP. I.

Oleum violatum.

℞. Olei loti ℔. v.
florum violar. martiarum, recent. ac tritarum,
succi vel aquæ infusionis violarum an. ℔ ij.
Confuse omnia misce, & integram hebdomadam in sola: Exemptas violas fortiter exprime, & nouas impone: atq; fac ita ter: Postea coque in vase duplici, dum aquea humiditas absumpta sit.

COMMENTARIVS.

Omnes artis Pharmaceuticæ studiosi vnum Mesuem, tanquam optimum ducem vno consensu agnoscunt, miris laudib. efferunt ac venerantur: illius tamen leges & præcepta ad medicamentorum cōpositio-

nem ſpectantia, perpetuo non ſeruant, ſed modo probãt, modo improbant. Nec imprudenter ab eo & aliis antiquis, quib. tamen prima laus ſemper debetur, aliquando recedunt, dũ longo vſu doctiores facti, ac magis experti, quæ melius aut deterius hoc vel illo modo poſſe fieri norũt, iũmutant. Sic de medicamentorum compoſitione aliquid ſæpe detrahunt aut addunt, aut methodum ab inuentore traditam nõ ſequuntur. Sic in his oleis medicatis ex infuſis ac maceratis rebus parandis diſſentiunt, vt in *oleo violato*; ad cuius confectionẽ iubet Meſue oleum ex oliuis immaturis expreſſum, aut *amygdalinum*, aut *ſeſamينum* aſſumi & ablui, deinde flores diebus ſeptem in oleo macerari, inſolari & exprimi; poſtea tribus horis in vaſe duplici coqui: idque ter iterari, abiectis ſemper floribus expreſſis, & recentibus immiſſis: tũdemum lento igne coqui ad humiditatis aquoſæ deperditionem, & in vaſe idoneo ſeruari.

Præparatio ex Meſue.

Hanc parandi rationem multi Pharmacopœi ſequũtur, vt Tholoſani, qui Meſuei præceptiones ac methodum vix vnquam negligunt: alii non ita in ipſius verba iurarunt, quin pro rationis dictamine nonnulla interdum immutent. *Facile enim eſt inuentis addere, aut ad perfectionem maiorẽ, quæ ſuperflua ſunt, detrahere, aut minus bene diſpoſita, caſtigare.*

Sic autem fere vbique locorum oleum violatum paratur. *Primo olei communis ſynceri quantitas quædam ad libitum aſſumitur; aqua fontana verberatur, abluitur-que: In vaſe vitreo, aut fictili vitrato imponitur: Flores violarum martialium recentium ſimul infunduntur: hebdomadam integram macerantur, & ſi tempus permiſerit, inſolantur: dein parum ac lento igne feruefiunt, vt exprimantur: poſtea noui flores, vt ante immerguntur, & exprimuntur: idque ter iteratur. Tandem abiectis poſt vltimam infuſionem floribus oleum blando igni feruefit, ad aquæ humiditatis diſſipationẽ;* tuncque in vaſe idoneo reponitur & ſeruatur.

Conſuetus parandi modus.

Oleum violatum inflammationem extinguit, pleuriticos iuuat aſperitatem arteriæ & pulmonis lenit, apoſtemata calida contemperat, phlegmonas omnes remittit, & dolores mitigat. *Vires.*

CAP. II.

Oleum keirinum D. Meſ.

℞. Florum keiri ſeu leucoii lutei ℥ vij.
olei optimi ℔ j. ß.
aquæ decoctionis florum keiri ℥ iij. ß.
Simul permiſce, in ſola, exprime; idq; ter: parum coque & ſerua.

COMMENTARIVS.

Occurrunt ſecundo loco flores copioſiſſimi *leucoii lutei*, ſeu *keiri*, ab Arabib. dicti, ex quibus ſuadet Meſue eo modo per impreſſionem oleum parari, quo *chamemelinum*, & hoc, quo *roſaceum*; hoc eſt, ex tribus infuſionib. inſolatis & expreſſis, addita certa quantitate *ſucci*, vel *decocti* eorundem florum; qua poſt vltimã macerationem lento igne abſumpta, oleũ tandẽ expreſſum, colatum, ac limpidum in vaſe reponitur idoneo, & ſeruatur. Vt plurimũ tamen paratur nũc ex vna, aut altera infuſione, abſque decocti alicuius aut ſucci cõmixtione, atq; confuſe flores oleo immerſi multos menſes relinquuntur ante colaturam. Improba tamen eſt iſthæc parandi ratio, per quam & olei corpus magis turbidum eſt, & vires imbecilliores. *Præparatio.*

Rite paratum moderate calefacit, tenuat, lenit, digerit, dolores vel à flatibus, vel materia frigida ac pituitoſa mitigat, arthriticis & reſolutis prodeſt, & neruorum & iuncturarum doloribus auxiliatur. *Vires.*

CAP. III.

Oleum Irinum.

℞. Radicis ireos ℔ j.
florum eiuſdem ℔ ij.
Macerentur in decoctionis aliarum radicum ireos ſufficienti quantitate: adde olei dulcis aut ſeſamini ℔ v.
Coque in vaſe duplici, & percola; atque

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0156-9 DFG

que tertio fac similiter, nouos flores & radices addendo, macerando, & & exprimẽdo, oleumque postremo expressum serua.

COMMENTARIVS.

Iridis multæ sunt varietates, quas *lib. de simplicibus* enumerauimus. Omniũ prima floret cœlestis dicta, dein alba, seu Florentiana. Ex vtraque, sed potissimum ex illla oleum per infusionem paratur, radicib. & floribus explicato modo maceratis & expressis. Sunt qui tantum in diplomate seu vase duplici radices tritas, simulque flores parum tusos cum succo aliarum radicum coquunt, dein oleum superfundunt, atque denuo elixant ad seri deperditionem. Sic paratum oleum & odoratum, & efficacissimum est; efficacius tamen, si bis, aut ter, vt fieri solet, idem repetatur. *Præparatio.*

De florum autem ad radices proportione inter authores nulla dissensio, cũ illorũ ad has, *duplum pondus definiant*: sed de aliis radicibus in aqua elixandis, & de aqua ipsa non conueniunt, vt neq; etiam de oleo illis commiscendo. At vero relictis, breuitatis gratia, opinionũ varietatibus, dicimus libram vnam radicum assumendam, & in aquæ ℔ iiij. aut v. ad summum, ad medias incoquendam. Nonnulli definito radicum, florum & aquæ ponderi, ℔ ij. tantũ olei permiscẽt, alii ℔ vij. ß aut ℔ viij. Ego mediũ pondus, nẽpe, ℔ v. permisceo, & blando igne simul omnia percoquo ad humiditatis serosæ resolutionem.

Oleum Irinum calefacit, emollit, tenuat, potenter digerit ac resoluit, cõcoquit, penetrat, aperit, maturat, aurium sonitus tollit, strumas discutit, aliosq; tumores duros, spasmum, & nariũ fœtorem emendat, & dolores à frigida materia natos sedat. *Vires.*

CAP. IV.

Oleum rosatum completum D. Mes.

℞. Olei communis loti ℔ *iiij. rosarum recentium, completarum* ℔ *j. ß. aquæ infusionis rosarum* ℔ *j. In vase idoneo ac rite operculato imposita diebus septem insolentur, dein blando igne horam dimidiam coquãtur in vase duplici. Expressis & abiectis foliis noua imponantur, atq; tertio immutentur, tot dies insolentur, coquantur, exprimantur. Expressum oleum seruetur.*

COMMENTARIVS.

Oleum rosatũ completum sic à Mesue nũcupatur, quod fit ex oleo, maturis exoliuis expresso & pluries loto, & foliis rosarum rubearum explicatis seu expansis, integrã hebdomadam insolatis, atq; ter mutatis, vt dictũ est in formula præscripta, in qua iustum pondus singulorũ definimus, à Mesueo cuiusq; voluntati, & arbitrio relictum præter aquam infusionis rosarum, quam oleo æqualem statuit. Nos tertiam aut quartam tantum illius partẽ ad oleum sufficere credimus. Dum n. maiore quantitate ponitur, vix potest insolatu resolui: coctione vero longiore oleum alienum calorem contrahit, & natiuã odoris suauitatem amittit. Tres aliæ descriptiones à Mesue traditæ negliguntur. *Ratio nominis.*

Oleum autem multifariam ablui solet, vel enim olla quadã, aut alio vase idoneo simul cum aqua excipitur, & diu verberatur; Ita tamen, vt postquam quieuerit, facile possit separari: vel in ampulla vitrea in fundo perforata diutius agitatur, occluso foramine, nec nõ orificio superiore. Tum intermissa per horam agitatione, ac foramine inferiore aperto, quæ subsidebat, aqua fluere permittitur; eodẽ recluso, quod innatabat oleum in ampulla relinquitur, cui nonnunquã alia aqua superfunditur. Sed de præparatione medicamẽtorũ satis abũde in nostris Institutionib. disseruimus. *Oleum quomodo lauetur.*

Oleum rosatũ completum inflammationes extinguit, roborat, cogit, densat, ventriculum æstuãtem temperat, & recreat, renum ardores temperat, dolorem capitis à causa calida sedat, fluxiones sistit, & humorum impetum cohibet. *Olei rosati vires.*

CAP.

CAP V.

Ol. rosatum Omphacinum, vulgo incompletum.

℞. *Olei omphacini loti* ℔ *.iij.*
rosarum nondum penitus expansarũ & exungulatar. ℔ *.j.*
Misce in vase idoneo, & septem dies insola: Terque repete. Et fac, vt dictũ est de oleo rosato completo, & serua.

COMMENTARIVS.

Ratio nominis. Oleum hoc incompletum dicitur, quod fiat ex rosis incomplete explicatis, & ex oleo ex oliuis incomplete maturis expresso, quod *Omotribes*, seu *crudum, viride & Omphacinum* nuncupatur, quodque solũ extrahitur ob medicos vsus, cuius inopia oleum commune ac maturum abluitur in *Omphacio*, vt aciditatẽ acquirat, & vim magis refrigeratoriam. Deligendæ a. sunt rosæ rubræ, recentes, nondũ plane explicatæ: postea ab vngulis, seu partib. albidis purgandæ, & in mortario lapideo cum pistillo ligneo tundendæ, in oleo macerandæ, & hebdomadam integram soli exponendæ: tum exprimendæ. Expressis & abiectis rosis prioribus, aliæ nouellæ immittendæ, insolandæ, & exprimendæ: atq; tertio iterandæ, & quadraginta dies soli exponendæ: Postremo oleum expressum vsui reponendum.

Omotribes. *Præparatio.*

Vires. Oleum Omphacinũ multum refrigerat & roborat; ob id dolorib. à causa calida cõfert, Erysipelata extinguit, ardores plurimum mitigat, humorum fluxus cohibet, & ventriculi ac viscerum æstus temperat.

CAP. VI.

Ol. rosatum simplex, ac vulgare.

℞. *Olei communis loti* ℔ *.ij.* ℥.
rosarum exungatarum tusarum ℔ *.j*
Misceantur, insolentur dies quadraginta, dein in vase duplici coquantur ad humiditatis excrementitiæ deperditionem: postea fortiter exprimantur. Expressum oleum seruetur,

COMMENTARIVS.

Isthæc olei rosati descriptio, quod simplicissima sit, & paratu facillima, omnium vsitatissima est. Quin magis rebus suis, quam ægrotorum sanitati consulunt, vix vnquam medicamẽtum quantumuis euporistum, seu paratu facile, ex arte & ratione conficiunt. Nam hodie multi pharmacopœi rosas recentes quasuis modo rubras, non exungulatas assumunt; In oleo communi illoto macerant: in sole duos menses, aut plures exponunt vase vitreo aut figulino. Postea vel hyeme, vel alio vtendi tempore, pauco decocto, aut succo rosarum adiecto, in diplomate coquunt & exprimunt: Sicque reponunt. *Præparatio.*

Oleum rosatum simplex similes habet vires atq; omphacium, sed imbecilliores. Eo tamen maior pharmacopœorum pars vtitur, & per se, & aliis medicamentis cõmixto. Et cum à Medicis ad inflammationem quandam *Oxyrrhodinum* præscribitur, huius olei tres partes assumunt, quib. quartam aceti portionem adiciunt, & efficiunt oxyrrhodinum. *Vires.* *Oxyrrhodinum.*

CAP. VII.

Oleum liliorum simplex D. Mes.

℞ *Olei maturi* ℔ *.ij.* ℥.
florum liliorum detractis filamentis croceis ℔ *.j.*
aquæ decoctionis liliorum ℔ *.℥. aut* ℥ *vij.* ℥.
Macerentur simul, insolentur q; atq; per macerationes, insolationes & expressiones iteratas paretur hoc oleũ, quo modo rosatum completum.

COMMENTARIVS.

Duplex à Mesue datur huius olei descriptio; vna simplex, quam hic exhibemus, vt præstantiorem & vsitatiorem; altera magis composita, quam subticemus, vt inutilem & nullibi parari solitam.

Illius autem parandi methodus non omnib. vna. Alii enim simplicissima præparatione contenti flores tantũ semel infundunt, insolant & exprimunt. Alii ter hæc omnia *Præparatio.*

omnia repetunt, adduntq; quartam aquæ decoctionis liliorum ad oleum partem, quam lenta ebullitione exhalant: hocque modo paratum oleum efficacissimum habetur, & magis vsui reponendum: Trina enim maceratione, insolatione & expressione vires maiores acquirit.

Vires. Oleum liliorum moderate calefacit, resoluit, dolores à quacunque causa subortos sedat, omnem acrimoniam mitigat: thoracis, ventriculi, renum, vteri, veticæ ardores & dolores contemperat.

CAP. VIII.

Oleum Nenupharinum.

℞. *Olei loti ℔. v.*
florum nymphea, à quibus exterior pars herbacea, & interior crocea detracta est, ℔. ij.
aquæ decoctionis florum prædictorum ℔. j. & ℥. iij.
Omnia in vase idoneo reponantur, insolentur, exprimantur, atque ter iterentur, vt in oleo rosato completo.

COMMENTARIVS.

Compositionis illustratio. Idem est huius olei parandi modus, atq; violacei. Abluitur primum oleum, vel maturum, vel omphacinum. De neutro enim Mesue loquitur definite, crudum tamen seu omphacinum maturo conuenientius est, & accommodatius, in quod flores nenupharis albi, nō lutei à partibus dictis repurgati macerentur, & dies septem infundantur, parum feruefiant & exprimantur; antè superfusis ℔. j. & ℥ iij. aquæ decoctionis florum nympheæ alborum. Atque vbi cuncta hæc iterata fuere, & aquea humiditas, lenta ad blandum ignem ebullitione, deperdita, expressum tandem oleum, vt rite paratum, vsui reponendum est. Vt autem rite paretur, decoctio admiscenda; *florum nenupharis ℥ iiij.* assumendæ sunt; in *aqua fontana ℔. j. ß. ad ℥ iij. aut iiij.* deperditionem incoquendæ. Hinc colatura macerationi commiscenda.

Praparatio.

Vires. Oleum nenupharinū refrigerat magis, quam violatum, somnum conciliat, ardores hepatis, renum & iecoris contemperat, veneris motus arcet, tentiginem impedit, & dolores capitis à causa calida sedat.

CAP. IX.

Oleum de Mentha.

℞. *Olei ℔. ij. ß.*
mentha satiua ℔. j.
succi eiusdem ℥ vij. ß.
confuse permisceantur: dies septem soli exhibeantur: Deinper horam in duplici vase coquantur postea exprimantur: atque bis, terque omnia iterentur. Postremo oleum expressum seruetur.

COMMENTARIVS.

Sunt, qui ad huius olei confectionem *Omphacinum* assumunt, quod sua stypticitate ventriculum roboret: alii maturum & completum, quod eundem magis calefaciat, & coctionem iuuet; vnde oleum *eustomachicum* à nonnullis dicitur. Debet autem seligi *mentha satiua, crispa, ac viridis*, cuius folia tusa oleo macerabuntur, atque ter mutabuntur, præstripto modo.

Oleum de mentha ventriculum frigidiorem calefacit, imbecillum roborat, coctionem iuuat, vomitum sistit, appetentiam reuocat, nauseabundo stomacho succurrit, & flatus discutit. *Vires.*

CAP. X.

Oleum de Absynthio.

℞. *Olei communis ℔. v.*
comarum absynthii ℔. ij.
succi eiusdem ℔. j. & ℥ iij.
misce & confice eodem modo, quo superius descriptum.

COMMENTARIVS.

Hoc oleum authoris est incerti, licet à multis describatur, sed diuersa semper *absynthii* ad oleum proportione. Alii siquidē illius quantitatē valde exiguam ponunt, alii maximam. Nos Parisiensium pharmacopœorum optimam methodum secuti,

ex olei partibus quinq;, *absynthii* duabus, & succi eiusdem tantum quarta ad oleum proportione. Nonnulli ad maiorem astrictionem & robur *rosas* permisceri debere suadent, satius tamen est, descripto modo parare, nam *absynthium* stypticitate non caret, præsertim Ponticum & vulgare. Si quis maiorem astrictionem expetierit, illi licebit vtendi tempore nonnihil ex *oleo myrtino*, aut *rosaceo* commiscere.

Vires. Oleum de absynthio calefacit & roborat, præsertim ventriculum, appetitum excitat, humores crudos coquit, flatus dissipat, vermes enecat, & obstructiones à causa frigida tollit.

CAP. XI.

Oleum anethinum, & chamamelinum.

Olei communis ℔. *ij.*
florum chamameli, vel summitatum anethi ℔. *j.*
aquæ decoctionis alterutrius ℔. ß.
Permisceto, septem dies in solato, ad serosæ humiditatis exhaustionem coquito. Hoc bu, terve iterato, & vsui reponito.

COMMENTARIVS.

Hęc duo olea similes vt habent vires, sic simili modo parantur. Nonnulli *Auic. Villanouanus*] *flores chamameli* diem integrũ siccant in loco Soli nõ exposito, nec dosim illorum, vt neque olei definiunt. Multi par pondus & florum, & decocti eorundem sumunt; olei vero quantitatem sufficientẽ, in qua nempe flores queant rite macerari. Sunt, qui ℔. j. tantum florũ immergunt in olei ℔. v. & sesquimensem circa caniculã Soli exhibent, tum exprimunt & seruant.

Compositionis illustratio.

Si autem à medicamenti virtute aut imbecillitate, sumitur mixtionis & præparationis bonæ vel malæ indicatio, descripto parandi modo hæc olea confecta erunt efficaciora.

Vires olei chamamelini. Vires anethini.

Oleum chamæmelinum calefacit & resoluit moderate, dolores à causa frigida sedat, & neruis roborandis prodest.

Anethinum quoque resoluit, calefacit, flatus discutit, neruos cõfortat, lassitudines tollit, dolores articulorũ mitigat, venarum spiracula laxat, & conuulsionibus confert.

Oleum rutaceum eodem modo parari solet & debet. Aliud magis compositũ describitur à Nic. Alexandrino, quod præter *folia rutæ tusa* recipit *sampsuchum* & *cuminum*; raro tamen præparatum inuenitur. Nam quod à Mesue datur, satis potẽter ea præstat, quæ pollicetur. Calefacit, tenuat, digerit, vteri dolores à causa frigida sedat, & flatus discutit, atque doloribus omnium corporis partium, quæ calefieri postulant, accommodatur, inquit Actuarius. *Oleũ rutæ.* *Vires.*

Oleum sampsuchinum vel simplex est, ex huius foliis & succo, vel decocto & oleo à Mesue confectum, vel magis compositũ ex Dioscoride *c.* 10. *lib.* 6. *de re medic.* quod præter ea folia *myrthi, serpillum, abrotonũ, sisymbrium*, & *cassiam ligneam* admittit. Hoc vix vnquã paratur, illud rarissime, nisi ob *emplastri è meliloto* confectionem. Paratur autem Mesuei decreto, vt Oleum myrtinum; hoc vero vt melinum, siue cydoniorum, hoc est, ex *sampsuchi foliis*, & eorum succo confuse oleo maceratis, insolatis & expressis, atque termutatis. Quid vero sit *sampsuchus*, & an à maiorana diffideat, *lib. de simplic.* demonstrauimus. *Oleũ sampsuchinum.*

Oleum sampsuchinum calefacit, & roborat caput, & neruorum genus omne. *Vires.*

Oleum de Iasmino, quod Arabes *Sambacinum* vocant, Medicorum decreto in pharmacopoliis multis paratum seruatur. Viribus enim pollet efficacissimis, tum ad dolores à causa frigida sedãdos, tum ad resoluendum & digerendum. Maxime autẽ commendatur ad ventris dolores & tormina, quæ sæpe pueros lacessunt, mitigãda ac sedanda. Conficitur eodem modo, quo rosatum completum, aut keirinum. *Oleũ Sambacinum.* *Vires.*

CAP. XII.

Oleum Hypericonis simplex.

♃. Summitatum Hyperici nondum maturescentis ℔. *j.*
Olei communis ℔. *ij.*

aqua

aqua decoctionis florum & foliorum hyperici ℔.ß.
Misce, & insola per hebdomadam: dein coque ad seri dissipationem: tum exprime: idq; ter repete. Et postremo expressum oleum vsui reconde.

Oleum Hyperici compositum D. Iacob. de Manl.

℞. *Comarum hypericonis* ℥iij.
Infunde biduum aut triduum in vini odoriferi ℥x.
Dein coque in vase duplici ad ℥iij. *exhalationem. Postea exprime, & parem hyperici quantitatem impone, macera, coque, & percola, vt ante. Adde olei* ℥vj.
terebinthinæ claræ ℥iij.
croci ℈j.
Coquantur simul ad vini consumptionem. Tum exprime, & in vase idoneo repone.

COMMENTARIVS.

Tres olei hypericonis differentiæ notantur. *Prima* simplicior & vsitatior, ex *hyperici foliis, & floribus*, & oleo parata: *Alia* magis composita, quæ præter dicta, *terebinthinam, vinum* & *crocum* admittit.

Tertia maxime composita Ioan. Vigonii, quæ alia adhuc olea, lacrymas, succos, radices, folia & vermes terrestres excipit. Prior in pharmacopœorum Officinis, posterior in Chirurgorum tabernis haberi solet: alia modo in his, modo in illis pro Medicorum imperio.

Simplicius autē oleum hypericonis prestātius habetur, si ex solis floribus ter in oleo maceratis, insolatis, & expressis cōficiatur. Illius tamen summitates cū foliculis & granulis sæpius sumuntur: atque vtroque modo confectum oleum prærubrum est, quasi cruentum, & velut Myrelæum, seu quid medium, inter vnguentum & oleum.

Vires. Mirum in modum neruos roborat, ecchymosin delet, humores digerit ac resoluit, dolores mitigat, & iuncturas recreat.

Quod à Iacobo Manlio describitur, videtur potius esse balsamum quoddam, aut vnguentum vulneribus agglutinandis accommodatum, quam oleum. Quia tamen eximium est, non negligendum. Si dum paratur, vinum per priorem ebullitionem citius exhalarit, aliud denuo affundendum, quod per vltimam dissipabitur. *Ol. hyperici magis compositum.*

Calefacit & siccat, neruorum puncturis & vulneribus plurimum confert, ambustis medetur: Ischiadicis vtiliter adhibetur, & ad omnes dolores à frigido contractus feliciter vsurpatur. *Vires.*

Oleum Cyprinum seu Ligustrinum, quod Arabes de Alcanna nuncupant, & Oleum Sambucinum, parantur vt Rutaceum, rarissime tamen parantur, vt & oleum de Enula, de Meliloto, de carthamo, de Santalo citrino, & alia pleraq; ab authoribus ad ostentationem potius, quam necessitatem descripta. *Ol. Cyprinū Sambucinum. De Enula. De Meliloto. De carthamo. De Santalo citrino.*

CAP. XIIII.

Oleum de pomis mandragoræ D. Mes.

℞. *Succi pomorum mandragoræ maturorum,*
olei sesamini, vel communis an. partes æquales,
Coque in diplomate ad succi euaporationem. Dein succi tantundem adhuc superfunde & coque, vt prius: idem ter fac, & vsui repone.

COMMENTARIVS.

Duæ sunt huius olei descriptiones, vna Mesues, quam nunc exhibemus, vt paratu faciliorem & tutiorē: Alia Nic. Præpositi, quam improbamus, vt nimis stupefactiuā & narcoticam. Non solum enim *succum mandragoræ* admittit, sed etiam *hyoscyami, papaueris & cicutæ*, simulque *opium*. Nam cum narcotica etiā benigna, nisi rite præparata & prudēter exhibita, sensus cōsopiunt, & calorem insitū extinguunt, nō opus est, tot eiusdē inimicæ qualitatis medicamenta in vnum aggerere: Adde, quod ex medicamentorū stupefactiuorum vsu

non summa sensuum requiritur stupefactio & necrosis, sed tantum inflammationis vel doloris sedatio. Si tamen ad Olei de pomis mandragoræ confectionem, parua tantum pomorum quantitas suppetat, poterit radicum succus extrahi & permisceri. Nullum enim est mandragoræ parti magis affine substitutum, quam pars alia mandragoræ. Præparatio ex formula descriptionis satis patet.

Vires. Inflammationem omnem extinguit, dolores sedat, sensus stupefacit, cephalalgiæ & phrenitidi confert, & renum ardores illitum temperat.

CAP. XIV.

Oleum myrtinum D. Mes.

℞. Foliorum myrti viridium ℥v.
olei omphacini ℔ j.
Misce & in sola dies octo: in balneo Mariæ parum coquito: expressa folia eiicito: recentia iniicito: idque ter iterato: postremo oleu expressum seruato.

Oleum myrtillorum.

℞. Baccarum myrti ℔ j.
olei Omphacini ℔ ij. ß.
aquæ decoctionis foliorum, & baccarum myrti ℥vij.
Macerentur & coquantur ad aquæ deperditionem. Expressis & abiectis baccis, alia recentes, vt priores macerentur, & coquãtur, donec tabescant. Idque iteretur tertiò, si efficacius oleum requiratur. Expressum tandem oleum seruetur.

COMMENTARIVS.

Differentia inter oleum myrtinum & myrtillorum. Oleum myrtinum dicitur, quod fit ex myrti foliis maceratis & expressis: oleum myrtillorum, quod ex eiusdem baccis seu myrtillis conficitur. Vtrumq; vsuale & viribus est eximium: sed baccarum inopia, alterum solummodo, quod ex foliis maceratis paratur, in officinis asseruatur. Qui myrtillos tantum aridos habent, ex hisque oleum parare concupiscunt, vino odorato humidiores & tumidiores efficiunt, dein oleo miscent, coquunt, & exprimunt, & vsui reponunt.

Aliquando oleum myrtinum paratur ex *succo foliorum myrti & oleo*, quibus additur *ladanum*. Est tamen vsitatius & melius, quod modo à nobis descripto conficitur.

Vtrumque refrigerat, densat, astringit, cerebrum, neruos & ventriculum roborat, capillos retinet, eorumque defluuium sistit, gingiuis medetur, dentium dolori, laxatos artus firmat, pustulas erumpentes illitu emendat. *Vires.*

CAP. XV.

Oleum cydoniorum D. Mes.

℞. Carnis cydoniorum integrorum tritorum,
succi eorum an. ℔ ß.
olei omphacini ℔ j. & ℥iij.
Vase vitreo, aut saltem vitrato excepta dies quindecim insolẽtur: dein coquantur in vase duplici ad succi consumptionẽ. Expresso fortiter oleo, alia caro trita, & succus addãtur, insolẽtur, concoquãtur, exprimãtur bis aut ter: postremo colatum oleum seruetur.

COMMENTARIVS.

Autumno paratur hoc oleum, *Melinum* Græce dictum, quo tempore mala cotonea magnitudinẽ perfectam adepta maturescunt: antequam tamẽ plane maturuerint, assumenda, nec depellanda, sed à lanugine tantum spolianda, dein raspanda, vt cum aromatariis loquar, seu ferramẽto segmẽtis quibusdam exasperato, deradẽda. Post ea pondus æquum succi colati & carnis tritæ aut derasæ, nec expressæ sumitur, & oleo confuse permixtum ter insolatur, coquitur, exprimitur modo explicato. Narrat Syluius succũ cydoniorũ ita crepitare & agitari, dum oleo incoquitur, visu mirabile, vt oleum omne tandem vase excutiat: Ob id, inquit, vase duplici hoc oleum coquendum est simul, ne ab Empyreumate oleo impresso, vires cydoniorum aut deteriores aut imbecilliores euadant. *μήλινον, Melinum.* *Præparatio.*

Oleũ id refrigerat, astringit, ventriculi & inte- *Vires.*

& intestinorum retentricem facultatem roborat, coctionem iuuat, vomitum sistit: Ob id choleræ morbo, lienteriæ, dysenteriæ confert, & partem quamuis laxiorem & imbecillam firmat ac roborat.

CAP. XVI.

Myrelæum, seu oleum pigmentatum.

℞ *Summitatum botryos herbæ granulis onustarum m.iij.*
baccarum botryos fruticis ℥ viij.
vini optimi ℔.ß.
olei boni ℔.j.ß.
Misce, & septem dies in sola: dein in balneo Mar. simul tamdiu totum incalescat, vt vinum vanescat. Expressum oleum seruandum.

COMMENTARIVS.

Ratio nominis. Parari debet circa principium autumni hoc oleum, quod *Myrelæum*, quasi *vnguẽto-læum*, seu *oleum pigmentatum* vocauimus. Vtraq; enim planta, ex qua conficitur, *pymentum* Gallis, quasi *pigmentum* dicitur, & à nonnullis *Ambrosia*. Halitus n. fragrantia odoratum exhilarat, & lentore quodam aromatico, & velut vnguentario quo extrinsecus percipitur admodũ glutinosa, contrectantium digitos inuiscat.

Naturam vtriusq; cum accurate perspexisset honorandus vir Dn. Claud. Gonerius, doctrina & morum integritate cõmendatissimus, cuius in hoc toto opere sæpe, videlicet *cap.16.sect.1.lib.1.de mat.med.cap.22.sect.6.eiusdem lib. & cap.6.lib.1. Antid.* meminimus; Is enim est, qui non modo simplicium varietates, sed & facultates diligenter perquirens, ægre tulit tam eximias stirpes, quas etiam ipsa natura odore, sapore, pinguitudine, multum insignes designat, à Medicis nec celebrari, nec vnquã vsurpari. Sed hinc forsan harum plantarũ contemptus subortus est, quod valde frequentes sint. Nam quæ inter herbacea cõtinetur, in omnibus hortis cultioribus inuenitur: Quæ vero fruticum modo assurgit, & ramulos ligaeos erigit, in solo Parisiensi, aut longe non dissito, lætè ac sponte prouenit; atque circa Septembris initium copiosa Lutetiam deuehitur, & ibi fere tãtum à mulierculis emitur ob fragrantiam & odoris suauitatem vestibus conciliandam. Cum a. qualitates vtriusq; sæpe explorarim, & efficacissimas compererim, ex eis Oleum paraui iuxta descriptionẽ traditam, quod sane viribus multis Balsamis respondet. Nam paralysi, tremori, & neruorum imbecillitati valde confert, dolores articulorum frigidos aufert, œdematosos tumores digerit, dolores à pituita natos tollit, humores crudos coquit & resoluit, cerebrum & genus neruosum roborat, & cum pauca terebinthina vlcera dysepulotica ad sanitatem perducit.

SECTIO II.

DE OLEIS, QVÆ QVOVIS TEMPORE conficiuntur.

Priore libri huius sectione omnia olea vsitatiora & pharmacopolio magis necessaria perstrinximus, Vere, Æstate, & Autumno per infusionem parari solita, pro medicamẽtorum vbertate & bonitate, qua natura istis temporibus recentia, & viribus eximia, libera manu ad tyronũ manus suppeditat: Sequitur nunc, vt alia, quæ quouis tempore parari queunt, eadem arte describamus.

CAP. I.

Oleum Mastichinum D. Mes.

℞ *Mastiches ℥ iij.*
olei rosati ℥ xij.
vini generosi ℥ iiij.
Coque in vase duplici ad vini consumptionem. Eo consumpto, percoletur oleum, & vsui reponatur.

COMMENTARIVS.

Duas tradit Mesue olei mastichini de-

scriptiones, vnam ex *mastiche & oleo sesamino* compositam, quæ nullibi parata reperitur; alteram ex *vino, mastiche, & oleo rosato*, quæ frequenti est in vsu. N. Præpositus tertiam proponit, quæ ab omnibus improbatur. Myrepsius præter priorem à Mesue datam, alias adhuc duas subiungit, vix vnquam celebratas. Sola igitur ea est huius olei admittenda descriptio, quam ex Auicenna & Mesue damus: ad cuius cõfectionem *mastiche* crassiuscule terenda; dein cum oleo rosato & vino rubro in diplomate tamdiu coquenda, & inter coquendum spatula mouenda, donec vinum penitus fuerit absumptum.

Preparatio.

Vires. Oleum mastichinum cerebrum, neruos, ventriculum, hepar & articulos roborat, duros tumores emollit, & dolores sedat.

CAP. II.

Oleum nardinum D. Mes. simplex.

℞. Nardi Indicæ ʒ iij.
vini & aquæ an. ℥ vj. ß.
olei sesamini ℔ j. ß.
Coquantur in duplici vase, igne lento, & frequenter mouendo, ad humoris aquei dissipationem.

COMMENTARIVS.

Multus est nimis aliquando Mesue in medicamento eodem variando, quadruplex enim oleum rosatum descripsit, triplex nardinum, sed quæ tantum inter illa priore loco describuntur, vsurpantur. Alia nunquã aut rarissime, vt & alia duo à Myrepso descripta, quæ nimis sumptuosa sũt, & verius balsama aut vnguenta, quã olea.

Ad nardini a. simplicis confectionem, olei sesamini defectu, oleũ dulce substituitur, nullo aut exiguo errore. Nã Mesue aliquãdo imperat oleum sesaminũ, vel dulce ad libitum assumi. Spica vero minutim incidenda, tres aut quatuor horas in vase fictili, aut vitreo cũ vino, aqua & oleo maceranda. Dein omnia vase duplici feruefacienda ad aquę & vini dissipationem. Sunt, qui nardum in aqua & vino tantum macerant, idque diem integrum. Sic tamen cũ illius vires magis dissipentur, præstat breuiore temporis spatio, oleo simul, aqua & vino super cineres parum calidos infundere. Olei a. libra dimidia cum parcior videretur ad ʒ iij. nardi, quæ magna mole admodum leuis est, ex Fernelio & Medicis Romanis aucta est, & pro ℔. ß. ℔. j. ß. posita.

Oleum nardinum ob insignes virtutes *benedictũ* appellatur, calefacit, tenuat, digerit, modice astringit: ob id affectibus omnib. frigidis, flatulẽtis, cerebri, ventriculi, iecoris, lienis, & vteri plurimũ confert, & corporis odorẽ & colorem cõmendat. *Oleum Benedictum.* *Vires.*

CAP. III.

Oleum croci D. Mes.

℞. Croci,
calami aromatici an. ℥ j.
myrrhæ ʒ ß.
Macera dies quinq; in aceto; sexto die toto infunde.
Cordumeni, i. carui, vel eius loco cardamomi ʒ ix. *Cordumanum.*
Septimo coquantur simul lento igne ad aceti cõsumptionem, cum *olei* ℔. j. ß.
Percolatum oleum in idoneo vase reponito, & seruato.

COMMENTARIVS.

Morbus vix datur vllus frequentior Neapolitano, nec medicamentum ad ipsius expugnationem vsitatius *emplastro de ranis* à Ioanne Vigonio *cap. 2. lib. 5.* descripto: nullus est enim adeo misellus barbitonsor oppidulanus, qui hoc medicamentum saltem odore, colore, & nomine, si non viribus, non norit, & periculum simul & lucrum fecerit. Ad illius autem compositionem cum accedat *oleũ de croco*, in pharmacopoliis paratum debet asseruari, alioquin male & præter authoris intentionem conficitur: ob eum tamen vsũ à Mesue inuentum non arbitror, qui vel luem veneream non vidit, vt credibile est, aut subticuit: Sed ad vterum & neruos roboran- *Vires.*

borandos, amborum dolores sedandos, duritates emolliendas & discutiendas, & colorem conciliandũ. Quid vero sit cordumeni, *lib. de simplicib.* demõstratur.

CAP. IV.

Oleum de capparibus.

Proculdubio ℥ j. cortic. rad. cappar. erat ponenda.

℞. *Cortic. radic. capparis ℥ j.*
cortic. media tamarisci,
foliorum tamarisci,
sem. agni casti,
ceterach.
cyperi, an. ℥ ij.
rutæ ℥ j.
aceti,
vini albi generosi an. ℥ ij.
olei maturi ℔ j.
Coquantur omnia in vase duplici ad aceti & vini deperditionem. Percolatum oleum vsui reponendum.

COMMENTARIVS.

Huius olei inuentio recentioribus tribuitur: De eo namque veterũ nullus, quod sciam, locutus est; author tamen incertus perhibetur: sed quicunque is fuerit, hoc oleum medicatum methodice ac legitime compositum, & viribus eximium descripsit: quod ideo fere vbique locorum paratur iuxta descriptionem à nobis traditam, & ac omnibus probatam, vno Brasauolo dempto, qui rerum nouarum cupidus illã immutauit. Sed ex his ipse est, credo, qui malunt videri, quam æstimari.

Præparatio. Vt autem rite paretur id oleum, primo radices cyperi minutim incidendæ; dein simul cum corticibus capparum & tamarisci terendæ. Reliqua quoq; simplicia, *tamariscus, scolopendrium*, seu *ceterach & ruta* simul tundenda, seorsim vero *semen agni casti seu viticis*. Tum omnia simul miscenda, diebus quindecim maceranda vino, aceto, oleo; postea in diplomate coquenda ad vini & aceti dissipationem: tandem percolatum oleum seruandum.

Vires. Affectibus lienis magnopere prodest: eius enim duritiei, scirrho, obstructioni & & dolori medetur: meatus & poros cutis aperit, humores resoluit, & flatus discutit.

CAP V.

Oleum ex Euphorbio D. Mes.

℞. *Euphorbii ℥ ß.*
olei keirini,
vini odoriferi an. ℥ v.
Coquantur simul ad vini consumptionem.

COMMENTARIVS.

Vt aqua arte frigidior, vel calidior efficitur, sic quoque oleum, *teste Galen. cap. 7. lib. 1. de simpl. med fac.* quod multum refrigerans, si *sedum*, seu *semperuiua*, aut refrigerans & stupefactiuum, si *mandragora* in eo maceretur; calidissimum, si *piper* aut *euphorbium*. Ab his omnibus legitime adhibitis olea nonnunquam per impressionem medicata fiunt, medicis vsibus accommodatissima. Licet enim *euphorbium* acerrimum & calidissimum sit, ad multa tamen commendatur à Galeno *cap. vlt. lib. 2. comp. med. local.* seu permistum *cera*, ad coxendicum affectus; seu *oleo* liquatum ad hemicraniam à causa frigida: ex cuius lectione doctior & audacior factus à Mesue, hoc oleum primum ab illo inuentum, in ordinem aliorum à seipso descriptorum retulit. Aliud adhuc subiũgit ex Auicẽna, cui pauca quędã adiicit. Sed nullius vnquã fuit vsus, vel penitus exoleuit. Ad *superius* autem descripti præparationem, *Euphorbium* seligendum album recens, cuius penuria, vetus dupla portione Galeni consilio sumendum, superfuso pauco vino, aut *oleo keyrino*, ne acriter, vt solet, nares & cerebrum feriat. Tritum oleo & vino permiscendum, & vase duplici spatula subinde mouendum; lente, ac tamdiu coquendum, donec vinum exhalarit: Postea oleum percolatum vsui reponendum. *Præparatio.*

Oleum de Euphorbio multum prodest frigidis cerebri, & neruorum affectibus, cephalalgiæ, hemicraniæ, lethargo, narib. immissum. Valet quoque ad dolores frigidos iuncturarum, hepatis & lienis. *Vires.*

CAP.

CAP. VI.

Oleum Moschellinum ac Moschatellinum.

℞. Nuces moschatas N. ij.
moschi ʒ ß.
folii,
spicæ nard.
costi,
mastiches an. ʒ vj.
styracis calamitæ,
xylocassiæ,
myrrhæ,
croci,
caryophyllorum,
carpobalsami, vel cubebarum,
bdellii an. ʒ ij.
olei puri ℔. iij.
vini generosi ℥ iij.
Terenda ex arte trita, atq; confuse mista bulliãt ad vini dissipationẽ. Percolatum tandem oleum vsui reponendũ.

COMMENTARIVS.

Dissidium est inter peritos de huius olei authore, descriptione, nomine, & simplicium dosi. Quotquot n. de eo sunt locuti, cũ aliquid vel addiderint, vel detraxerint, priorem illius originẽ obscurarũt, & antiquam simul descriptionem immutarunt. Eam a. turpiter deprauatam Ioubertus castigaũit, & ad meliorem formam redegit, quam hic nõ tantum sub olei moschellini aut muscellini, sed etiam moscatellini nomine exhibemus. Basim n. cum duplicem habeat, atq; vtramque eximiam, & voce & viribus coniugatam & affinem, ab alterutra denominari potest. Siue enim *muscellinum*, vel potius *moschellinum à moscho*, seu *moschatellinum à nucibus moschatis*, vtraq; nomenclatio, vt legitima, ferẽda est. Inepte vero à quibusdam oleum Balaninum, quod simplex est, inodorum, & ex balano myrepsica, seu glande vnguentaria, trita & expressa elicitur.

Præparatio. Vt autẽ rite paretur, omnia seorsim trita, & simul mista præter *styracem* & *moschum*, macerentur in oleo & vino super cineres calidos diem integrum, aut biduum, in vase obturato; deinde coquantur in duplici vase ad vini euaporationẽ. Postea oleo percolato, adhucque calenti addatur *styrax* pulueratus, adhuc parum igne blãdo feruefiat: postremo *moschus* misceatur, mixtura seruetur. Sunt, qui *moschi* ʒ *j.* alii ʒ *iij.* adiiciunt; quod diuitibus si arrideat, & mihi quoque ipsi; sed deterioris fortunæ viris non tolerabile duco.

Apud Alexandrinum *cap.* 712. ponitur *oleum pumicum*: Nonnulli interpretantur *purum*; alii *punicum* dicunt, & oleum in Aphrica natum contendunt. Nos cum Ioubertо ponimus oleum dulce & syncerum; pro aqua vinum: pro *Neregil*, hoc est, *nuce Indica*, vt in quibusdam codicibus legimus, *nucem moschatam*: pro *costo*, si defuerit, *radicem angelicæ*, pro *xylocassia*, *cinnamomum* crassum; pro *carpobalsamo*, *cubebas*, aut *semen lentisci*, vel *terebinthi*; cætera sunt facilia. *Oleum pumicum.* *Neregil.*

Valet oleum moschelinum ad omnem frigiditatem corporis, præsertim ventriculi, quem roborat, calefacit, & coctionẽ iuuat. Stranguriosis, colicis & neruorum omnibus prope vitiis succurrit. *Vires.*

SECTIO III.

DE OLEIS, QVÆ EX ANIMALIBVS INTEGRIS, aut eorum partibus conficiuntur.

Nec solum, nec semper ex stirpibus, sed etiã animalibus integris, vel eorum partibus infusis & expressis, olea medicata cõficiuntur. Nam cum animantia cuncta in vsum & fauorem hominis creata sint, à quibusdã victum habet, ab aliis vestitũ, à nonnullis famulatum, ab aliis medicamentum: alit enim ouis, induit bombix, famulatur equus, lumbrici medentur. Plura autem homini sanãdo, quam

do, quam alendo conueniunt, quæ scilicet vires habent medicamentosas, quas multis modis extrahunt, parant, & salubriter exhibẽt Medici. Ex his vero frequentissime olea medicamentosa conficiunt, cuiusmodi est;

Oleum lumbricorum.

Cap. I.

℞. Lumbricorum terestrium in vino albo lotorum,
vini rub. generosi an. ℔. ß.
olei veteris & clari ℔. ij.
Coquantur omnia simul ad vini iacturã. Percolatum oleum vsui reponatur.

Commentarius.

Medicamentorũ descriptiones nullius probati viri testimonio fulcitę, vix ad multorum manus perueniunt integræ, cũ singuli singula libere immutẽt, authore nullo refragante. Hoc tamen oleum ἄδηλον, seu incerti authoris ab omnib. similiter describitur, nihilq; discriminis notatur, nisi forsan in vini & vermium dosi, quæ in nõnullis exẽplaribus par, in aliis dispar habetur: in quibusdã vini exigua est quantitas, quæ vermibus coquendis nõ sufficiat; in aliis liberalior, quę diuturniorem coctionem requirat. Nos legitimam & vini ad vermes, & olei ad vtrumq; proportionem dedimus.

Præparatio. Proinde sic recte parabitur: primũ lumbrici terrestres aqua sæpius mutata abluẽtur; dein vino albo, in quo per horam stagnare relinquẽtur. Peracta lotione & abiecto vino albo, vermes duplici vase excipientur, oleum affundetur, & vinum rubrum aut etiam album: tum omnia coquentur ad vini euaporationem. Tandem oleum per telam cannabinam traiectum vsui reponetur. Nonnulli coctos lumbricos terunt, & eidem oleo permiscent in formã vnguenti, cuius tamen perquam rarus est vsus.

Vires. Oleum lumbricorum articulorum doloribus confert, & neruis à causa frigida imbecillioribus roborandis, neruosumque genus omne illitum recreat.

Cap. II.

Oleum de scorpionibus simplex D. Mes.

℞. Scorpiones num. xx. aut paulo plures, vel pauciores pro eorum magnitudine. olei amygdalar. amararum ℔. ij. Macerentur in vase vitreo, oris angusti, probe obturati diebus triginta, in Sole æstiuo, percolatum oleum, seruandũ.

Oleum de scorpionibus compositum D. Mes.

℞. Radic. aristolochiæ rotundæ,
gentianæ,
cyperi,
cortic. radic. capparis an. ℥j.
olei amygdalarum amararum ℔. j ß. Omnia insolentur mixta in vase vitreo operculato, diebus xx. Dein scorpiones à decem ad quindecim oleo iniice: obtura, in sola mense integro. Postremo colatum oleum serua.

Commentarius.

Natura hominem, vt proprium filium alit, tuetur, & à morbis liberat, quos vel cõtrariorum oppositione abigit, vel alexiteriorum partim similium, partim dissimilium vsu curat. Sic *theriaca* inter nostram naturam & venenũ media pesti & morbis contagiosis ac malignis prodest. Sic scorpiones nobis semper infensi, nõ solum vulnera ab eisdem inflicta sanant, sed aliis morbis venenatis qualitatem malignam foras euocando, medentur. Ex his autẽ infusis & expressis parat Mes. oleum quoddã simplex, quod scorpionibus tantum & amygdalino amaro constat; aliud magis compositum, quod præter dicta *cyperum*, *aristolochiam*, *gentianam* & *corticem radicis capparis* admittit. Si quis Manardi consilium secutus, alia adhuc alexiteria miscuerit, laboris non pœnitebit; oleum siquidem habebit mirandę virtutis, contra omnia venena, & pestilentiam. Talis olei compositoris & alexipharmaci formulam subtecui, quod eiusdem medicamenti multiplex descriptio nauseam sæpe moueat. Desumpsit autem

Preparatio. Mesue hoc oleum compositum ex Rhasi, debetq; potius parari, quam simplex, quia medicatius & efficacius, ad cuius cõfectionem radices primum *cyperi* minutim incisæ contundendæ, vt & *aristolochia, gentiana*, & *radix capparis*. Postea oleo macerandæ, & insolandæ, atque omnia peragenda, iuxta formulam datam. Per Kist vnum olei à Mesue definitum, Syluius intelligit sextarium vnum. Nos certiorem dosim arbitrati ℔.j.ß. olei ponimus.

Vires. Oleum scorpionum morbis venenatis illitum prodest. Vesicæ & renum calculos atterit, meatus diducit, dolores lenit, & saburram expellit, maxime vero id præstat calculoso, si ab egressu balnei liniatur. Vtrumq; viribus iisdem præditum est, sed compositũ calidioribus & præstãtioribus.

CAP. III.

Oleum de Castorio.

℞. *Testium castorii à membranis mundatorum ℥j.*
vini albi odoriferi ℥iij.
olei ℔.j.
Omnia simul coquantur ad exhalationem vini. Oleum postea vsui reponendum.

COMMENTARIVS.

Nic. Præpositi multiplex furtũ. Nõ omnino iniuste Nic. Præpositus accusatur latrocinii, quod multorũ medicamentorũ descriptiones à se antiquioribus furatus, eorum nomen subticuit, & prioris authoris gloriam sibi vendicauit. Hoc satis ex medicamẽtorũ, quæ transcripsit, farragine patet: inter quæ si forsan aliquod occurrat à seipso descriptũ, nec Medici solertiam, nec Pharmacopœi dexteritatẽ sapit. *Olea sine vino, aqua aut alio decocto non esse coquenda.* Huiusce rei fidẽ facit olei castorei descriptio, ad cuius confectionẽ iubet ℥j. castorii in olei ℔.j. decoqui, ad tertię partis olei dissipationem, absq; intermedio vino, aut aqua vel decocto idoneo. Sed quã imprudenter, ipsis tyronibus notius est, quam vt pluribus sit opus demonstrare. Quis enim non scit, oleum diem integrum, posse ignẽ sustinere citra iacturam, aut certe paucu-

lam, nisi cum vritur? propterea quæ oleo coquuntur, nõ mollescunt, sed frigũtur, & indurantur. Potest quidem hoc oleum sine alio liquore parari, modo castorium oleo tantũ maceretur, insoletur, & sic relinquatur. Assolet enim oleum Castorinum non percolatũ seruari. Fernelius *aquæ vitæ ℥j.* adiicit, sed hęc tantilla portio, vim ignis nõ patitur, nisi momentaneã. Alia descriptio magis composita datur à Iacobo de Manliis, quæ paratu difficilior, & multo sumptuosior est, rarissimeque paratur.

Castigatam igitur Præpositi descriptionem seruabimus, quæ satis efficaciter ea præstat, quæ Manlii descriptio pollicetur.

Vires. Confert enim tremori, neruorũ & articulorũ doloribus, conuulsioni & paralysi.

Oleum de viperis Mes. Ad psorã, impetigines, & alia cutis vitia Mesue parat oleum ex viperis nigris integris, igni lento ad carnium dissolutionem coctis, in vase terreo, vitrato oris angusti.

Oleum de viperis Fallopii. Fallopius viperas cuiusuis coloris duas assumit, in frusta secat, oleo immergit, in vase orificii stricti, circa Canem æstiuo Soli exponit: postea exprimi & seruari, ad vlcera ex Indica lue contracta, quibus sanandis apprime conuenit, præscribit.

CAP. IV.

Oleum vulpinum.

℞. *Vulpem adultam non strigosam, exenteratam, pelle nudatam, & in partes sectam.*
salis communis ℥iij.
summitatum anethi,
thymi,
chamapiteos an. m.j.
Coquantur simul in aquis partibus, & quantitate sufficienti aquæ & vini albi, ad artuum & ossium separationem. Colaturæ ℔.ij. adde
olei ℔ iiij.
saluiæ,
rorismarini an. m.j.
Bulliant rursus ad aquea humiditatis dissipationem. Tum oleum percolato, & seruato.

COM-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0168-6 DFG

COMMENTARIVS.

Non sat est, medicamenta simplicia optima esse, sed quæ componuntur ex ipsis, optime præparari, ex ratione describi, debite misceri, & exacte vniri est necesse, nulla singulorum, si fieri possit, deperdita & reiecta vtili portione. Sed quam male olei vulpini communis descriptio his legibus fulciatur, ex eius formula satis patet. Mesue enim iubet vulpem integram, cum pelle, pilis, pedibus, solumq; exenteratam incoqui in aqua fontana, marina & sale, ad artuum dissolutionem, additis inter coquendum *hyssopo & anetho*, & superfusa aqua, in qua vtriusque ℔.j. ante incoxerit. Sicque ollam videre videor, pilis, ossibus, carne, & stirpibus aliquot ad putrilaginem coctis, cuius expressa pinguitudo, oleum vulpinum Mesuei est. Paulus suadet vulpem viuam simul & exenteratam, ad ossium separationem elixari. Sed quomodo viua & euisceratа possit concoqui, non coniecto. Rondeletius vult cum corio & lactibus coqui, abiectis tantum alui excrementis: sed intestinis remanentibus, foras excerni recrementa in cadauere non video. Illius collega Ioubertus mauult pellem, quam viscera abiici: interanea vero bene lota simul cum carne elixari. Nos pellem, caudam, & interanea, vt inutilia reiicimus: postea corporis truncum & artus secamus; aqua, vino, & sale coquimus, cum herbis nerualibus & digerentibus. Colaturę addimus *oleum, saluiam, & rorem marinum*, & sic denuo coquimus ad aqueæ & vinosæ humiditatis resolutionem. Hoc autem modo paratum oleum viribus eximium est, & ad ea, quę expetit & promittit Mesue, efficacissimum. Potenter enim digerit ac resoluit, neruos roborat, & à frigidis iniuriis tuetur, & articulorum morbis opitulatur.

Optima olei vulpini præparatio.

Vires.

CAP. V.

Oleum formicarum.

℞. Formicarum alatarum ℥ij.
olei maturi ℥viij.
Macera quadraginta dies vase optime clauso, æstiuo soli exposito: Postea oleum exprime, & vsui repone.

COMMENTARIVS.

Rarissime paratur hoc oleum, fereque solum expetitur ad genitalia frigidiora calefacienda, & stimulum Veneris excitandum. Cum facile & paruis sumptibus confici possit, & à quibusdam natura frigidis expetatur, eo pharmacopolium minime carere debet, sed parua quantitate parandum.

SECTIO IV.

DE OLEIS EXPRESSIONE EDVCTIS.

Olei genera sunt quatuor: Primum absolute & proprie dictum, quod ex oliuis maturis educitur. Secundum minus proprie, quod oleo quidem dicto constat, sed cui plantarum vel animalium partes infusæ, ac insolatæ, vel coctæ sunt. Tertium cum adiuncto rei, ex qua elicitur, cognomen habet, vt quod ex amygdalis exprimitur amygdalinum, ex sesamine sesaminum, ex baccis lauri laurinũ. Quartum genus Chymistis familiare, quod per ascensum, vt vocant, elicitur. Prioru extractio quod sit cuiuis nota, operosa tamen, quibusdam rusticis tantum committitur, vt ante notaui. De secundo genere superioribus sectionibus egimus abunde. Superest nunc, vt de aliis disseramus. Ac primum quidem de his, quæ ex seminibus oleaginis, tritis & expressis extrahuntur, quæ abusiue olea vocat Syluius. Illud autem prius occurrit, quod ex amygdalis dulcibus elicitur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0169-4 DFG

CAP. I.

Oleum amygdalarum dulcium.

℞. *Amygdalarum dulcium, siccarum, non rancidarum, vtroque cortice mundatarum, quantum volueris: contunde in mortario lapideo minutissime, tela cannabina, aut sacculo inuolue, & prælo exprime, dum oleum emanet.*

COMMENTARIVS.

Amygdalæ vel dulces sunt, vel amaræ: Ex his & illis, modo sine, modo cum cortice membranoso tritis & expressis oleum educitur, nunc ignis adiutu, nunc nullo iuuante externo calore. Quod ex depellatis sine igne elicitur, præstantius semper habetur. Proinde multorum pharmacopolarum est improbanda ignauia, qui malunt tyronum & famulorum manus desides videre, quam in simplicibus rite parandis occupari: vnde mirum non est, si de amygdalini rancore, acrimonia, & insuauitate ægroti sæpe conquerantur. Vt autem rite paretur, amygdalæ recentes, siccæ, non rancidæ assumantur: à cortice duplici purgentur, vt purius synceriusque fit oleum: in mortario lapideo diutius terantur, vt oleosa intus inclusa humiditas promptius in apertum sese proferat: sacculo aut stamine, vel cilicio, (vt fieri solet) è seta equina contexto excipiantur; dein vel torculari, *Zaynari*, Mesue dicto, vel prælo vulgari, illis simili, quibus bibliopolæ vtuntur, dum libros colligatos resecant, excipiantur.

Præparatio.

Zaynari.

Debet vero paulatim exprimi, vt purius sit, pellucidius & dulcius: nã quod affatim & accelerata violentia trahitur, turbidum & fœculentum esse solet. Promptius autẽ fluit, si amygdalæ ante expressionem igne aut sole incaluerint. Sic enim oleosa humiditas, calore tenuata, liquata, & fluxilior reddita, facilius erumpit foras, & promptius, largiusque exprimitur, atque tanto citius, quanto calorhic est valentior, modo tamen oleum non absumat vrendo. Verum quod per os sumitur, absque ignis ope elici solet, & debet.

Duobus autem modis amygdalæ purgãtur: primo, in aqua tepida, aut paulo calidiore parum, aut in frigida diutius macerantur, & postea digitis comprimuntur, vt cortex dissiliat: secundo, in sartagine, cum quadam furfuris macri quantitate, igne lento manu agitantur, donec inuoluerum disrumpatur, quo postea fricando exuuntur facillime: qui posterior modus altero præstantior est. Amygdalæ enim maceratæ, nisi ante trituram probe siccentur, magis aqueum fundunt oleum. Ex libra autem vna amygdalarum olei solent extrahi vnciæ duæ, atque tantundem aliquando ex magmate trito, aqua irigato, super cineres ad aquæ exhalationem calefacto, & torculari commisso. Hoc tamen postremo emissum fœculentum est, & litibus, vnguentis, & aliis medicamentis externis inseruit.

Oleum amygdalinum ad multa commendatur. Phthisicis enim ac tabidis multum confert; nam alimentum humidum & lentum, pingue, & aliquantum aereum præstando, macilentum corpus reficit, gutturis asperitatem, bronchiorum pulmonis, & cæterarum partium lenit. Vteri & vesicę ardores iniectum mitigat: illitum cutem erugat, scabra & aspera ad æqualitatem perducit & complanat, tensa & dura emollit, & siccitatem omnem iuncturarum & aliarum partium emendat.

Amygdalini vires.

CAP. II.

Oleum amygdalarum amararum.

OLEVM extrahitur tantum per expressionẽ ex amygdalis amaris, vt ex dulcibus: Alexandrinus tamen per infusionẽ quoque parat: In libris enim quinque olei, lib. ij. amygdalarum purgatarum tritarum tres dies macerat, ad medias coquit, & exprimit. Neq; tamen præparationis modus hic, neq; sic præparatum oleum probatur.

Præparatio.

Falli-

Fallitur enim Alexandrinus, oleum coqui ad medias imperando, quod igne potius vritur, quam per exhalationē instar aquæ resoluatur, vt ante monuimus. Præterea oleum sic ex amygdalis infusis tractum, vix nisi forsan media sui parte amygdalinum est, nec ita gratum, nec viribus eximium. Præstat igitur ex illis tantum tritis & expressis oleum trahere, purum, ac syncerū, dulce ex dulcibus, de quo *capite superiori*, ex amaris amarum, quod ad multa quoque à multis commendatur, vt ad obstructiones soluendas, flatus discutiendos, ad neruorum dolorem mulcendum, duritiem emolliendam, panum faciei delendum, aurium tinnitus dissipandos.

Vires.

Calefacit enim, incidit, tenuat, digerit, potenter terget: proinde calculosos, difficulter meientes, asthmaticos, lienososque iuuat, vitia cutis multa sanat, lubricos enecat, sumptum & iniectum frigidis veteris prodest, vt & asthmati linctum, & illitum, si à frigida causa oriatur, & duritiei ac dolori neruorum opitulatur.

Oleum Persicorum.

Oleum ex nucleis malorum Persicorū simili modo paratur, habetque vires easdem, aut parum dissimiles, propterea rarissime conficitur.

CAP. III.

Oleum nucum.

QVÆ tantum vires habent medicamētosas, nec aliis vsibus, quam morbis præcauendis aut curandis inseruiunt, à solis phamacopolis solent & debent tractari. Sed quæ præter has dotes, alias adhuc obesum, aut vsum alium commendatitias habent, raro à pharmacopœis, sed rusticis quibusdam expertis, ad rei domesticę subsidium, magna quantitate parantur. Sic vinum vinitoribus, panificium pistoribus, vt dictum est, committitur. Sic oleum, vel commune, vel caryinum, aut sesaminum aliis relinquitur ministris exprimendum, qui & molas versatiles, quib. fructus aut semina moluntur, ac teruntur, habent & torcularia idonea, quibus oleum magna copia exprimunt, vel ad lucernarum, vel corporis pabulum, vel sanitatis custodiā, aut morborum curationem. Ideoq; raro contingit, olea dicta in officinis parari: quia tamen turbidum est & insuaue, quod eiuglandibus seu nucibus regiis à rusticis extrahi consueuit, melius esset, si quod à pharmacopœis vsurpatur, ab iisdem traheretur. Sic enim limpidius & suauius esset, atque effectus præstaret efficaciores.

Eius autem vsus ad multa requiritur: flatus enim etiam crassos resoluit, tumores dissipat, per habitum digerit, colico doloti vel à flatibus, vel frigidis humoribus nato feliciter medetur: vi digerente & siccāte sine morsu, puncturas neruorum & attrita sanat: Ambustis quoq; mira proprietate succurrit, atque vim habet eandem, atque *Balaninum*. Nam tenuitate substātiæ, vi resolutrice & calore flatulentā materiam resoluit. Propterea qui oleum κεφάλινον habebit, Balanino facile poterit carere.

Vires.

Quod ex nouellis nucibus & adhuc tenellis extrahitur, plurimum valet ad arcendam lentiginum eruptionem, si eo puellorum recens natorum facies illinatur.

CAP. IV.

Olea quædam raro parari solita, & eorum vires.

VT apud omnes non vna viuendi lex & ratio, sic nec eorundem medicamentorum vsus: nam vt antiquo versiculo fertur;

Vtitur ingenio patria quaq; suo.

Alii namque medicamentum quoddā admittunt, alii respuunt: alii non nisi veterum, alii non nisi recentiorum inuenta probant. At vero sunt hi, & illi amici, amicior tamen ratio quam vel in scribendo, vel in agendo præponimus. In multis Me-

ſuem colo, in nonnullis enim ſuis colendũ relinquo, quibus nempe primum ſcripſit, & medicamenta quædam reliquit, quæ nos etiam illis relinquimus, vt ex medicamentorum in hac officina contentorum catalogo patet. Quædam autem olea deſcribit parum vſitata, ſed quia vires habent non negligendas, non omittemus, ſed paucis declarabimus.

Oleum auellanorum. *Oleum ex auellanis nucibus*, inquit Meſue, *neruorum & articulorum dolores ſedat. Paratur vt amygdalinum.* Per auellanam, parua nux λεπτοκάρυον Græce dicta intelligenda eſt, ſeu *nux Pontica*, aut *Præneſtina*, à locis, in quib. vberrime fruticat, nominata; cuius oleoſa humiditas anodyna eſt, & humoris diſcuſſoria, ob id affectibus dictis idonea.

Oleum chryſomelinum. Oleum ex nucleis pomorum Armeniacorum ſedis, & hæmorrhoidum dolores mitigat, & tumores earum partium & vulnerum digerit Simili modo paratur. Habentur vero nuclei illi ex quibuſdam pomis, quæ à loco dicuntur *Armeniaca*, ab aureo colore, *chryſomela*, à celeri maturitate, *præcocia*, quorum ſapida multum ac dulciſſima eſt caro, nuclei vero admodum & acres, & amari, & ingrati.

Oleum Perſicorum. Oleum Perſicorum vermes enecat, obſtructa liberat, aurium dolorib. prodeſt, & tumentibus ac dolentibus hæmorrhoidibus benefacit. Præterea calefacit, tenuat, reſoluit, atq; eadem cõmoda præſtat, quæ & amygdalinum amarum. Nuclei enim Perſicorum ex quibus paratur, amari ſunt, calefacientes & diaphoretici.

Oleum Riciniſeu Kerua. Oleum de Kerua ſeu Ricininum craſſos flatus diſcutit, pituitam viſcidam tenuat, ventriculo & inteſtinis ab eo ſucco dolentibus prodeſt, atq; hydropi, ſeu illitum, ſeu iniectum. Alias adhuc recenſet vtilitates Auicenna, rariſſime tamen paratur.

Oleum de enico: Oleũ de enico ſeu carthamo incidit & terget, ob id icteroprodeſt, thoraci & pulmoni, atq; vẽtriculo à frigida materia dolenti. Nec iſtud quoq; paratum reperitur.

Oleum piſtaciorum & ſtrobylorum. Oleum piſtaciorum & nucum pinearũ gutturis aſperitatem lenit, thoracis dolorem mitigat, tuſſi prodeſt, macilentos & tabidos impinguat, & ſperma auget. Eorũ tamen eſus potius, quam olei celebratur.

Atque vt de multis locum nactus commodum, pauca dicam. Ex *nucleis ceraſorum, nuce Indica, glande vnguentaria, ſeminibus citri, arantiorum, & ſeminib. quatuor frigidis, lactuca, papaueris, lini*, & ſimilibus, quouis tempore olea parari poſſunt. quorum vires eædem ſunt ac fructuum, ſeminum & nucleorum, ex quibus conficiuntur.

CAP. V.

Oleum de nuce moſchata.

OLeum nucis moſchatę ſtomachicum eſt, aromaticum & ſuauiſſimum. Imbecillum enim ſtomachum roborat, calorem illius pauperculum fouet, appetitũ excitat, coctionem iuuat, humores frigidos coquit, calidos reſoluit, flatus diſſipat. paratur ex nucib. tritis, parum calefactis, & prælo commiſſis. ac ita expreſſis, vt oleum emanet, quod paulatim ac lente ſtillat liquidum, dein craſſeſcit, ac cogitur in vnguenti ſoliditatem.

Quia vero nuces moſchatæ pretioſæ admodum ſunt, oleumque ex his paratum recens melius eſt antiquato, parua quantitate conficitur, & pro rei exigentia iteratur. Differt vero multum oleum hoc moſchatum ſimplex expreſſione tractum à moſchellino aut moſchatellino, ex multorum ſimplicium maceratione confecto, quod *moſchum* & *nuces moſchatas* habet pro baſi, de quo *ſupra*.

CAP. VI.

Oleum ouorum.

OLeum ouorum fit ex eorum vitellis coctione in aqua induratis, qui poſtea manibus friati, aut alio modo comminuti

nuti in sartagine friguntur, spatula aut cochleari assidue mouendo, donec rufescāt, & pinguetudinem quandam exudent: dein adhuc calentes tela cannabina, aut sacculo pilis contexto excipiendi, & prælo committendi, vt oleum effluat, vsui reponendum.

Potest etiam ex his oleum trahi tantum coctis, tritis & expressis sine frixione præcedente, instar amygdalini; tuncque oleū elicitum, purius, dulcius, & minus ruffum habetur, sed parcius, & ad multa cutis vitia, ad quæ commendatur, inefficacius. Solent vero sumi oua recentia circiter 20. aut 30. Coquuntur, vt durescant; albumina à vitellis separantur, qui postea prælo commissi & pressi oleum fundunt, cuius eæ vires agnoscuntur.

Vires. Cutem expurgando fœditatem eius tollit, cicatrices delet, aut plurimum minuit, ambustis mederur, impetiginem & serpiginem sanat, atq; omnibus cutaneis affectib. prodest, & pedum, ani, manuum fissuris, & malignis vlceribus valde confert.

CAP. VII.

Oleum laurinum.

AD conficiendum oleum laurinū, recentes & maturæ baccæ lauri seligūtur: in pila teruntur: ex aqua in lebete coquuntur: Post, torculari cauo non plano exprimuntur in vas subditum, in quo oleū supernatans aquæ colligitur. Magma denuo contritum & aqua affusa madidum, consilio Mesue exprimitur cauato torculari, & pinguedo oleosa secernitur.

Dioscorides *cap.* 50. *lib.* 1. paulo aliter conficit. In aqua enim elixat baccas maturas, quæ ex obducto cortice pinguetudinem reddunt, quam manibus subactā, concha excipit. Prior autem modus vsitatior est, quo tamen pharmacopœi hoc oleum non conficiunt, sed confectum emunt ab aliis, qui congesta baccarum magna quantitate, ipsam eliciendi artem exercent. Sunt qui baccas recentes ac maturas terunt, citra aliam mistionem, & torculari fortiter oleum exprimunt.

Simili arte trahuntur olea ex *baccis lentisci, terebinthi, hederæ, iuniperi,* & similium baccarum odoratarum.

Vim habet calefactoriam, & emollientem, aperientem, & discutientem: ob hæc intemperiem omnem frigidam, & simplicem, & cum pituita, vel flatibus sanat, & ab his colico dolori nato, si cum decocto cōueniente iniiciatur in intestina, mirifice prodest. Item cerebri, neruorum, articulorum, & lumborum affectib. frigidis præsens est auxilium. Lassitudines quoq; tollit, venarum spiracula aperit, paralysi medetur, spinæ dorsi illitū, & horrori febrili. *Olei laurini vires.*

CAP. VIII.

De oleo balsami, liquidambar, & petroleo.

HVic oleorum generi proximum *Balsamelæon*, id est, *oleum balsami*, & *liquidambar*: vtrumq; ex peregrinis arboribus defluens. Primum ob mirandas vires *balsamum* nuncupatur. Elicitur ex arbore pumila, nec elegante, colore subcineritio, flore lutei Iasmini simili. Folia ei circa finē autumni decidunt, vere renascuntur. In Arabia felici, & Ægypto, atq; tractu Babylonico læte fruticat. In frigidioribus plagis non nisi ægre cicuratur. Ad eius succi pinguis eductionem aliquando tenuiores surculi præscinduntur, quib. lagenulæ appenduntur cera oblitæ, in quas stillatim defluit. Sæpius ramicrassiores vulnerātur, & ex hiatu corticis pretiosa ista lachrima stillat; cuius vsus intus & foris celebratur. *Balsamum.*

Aliquot enim guttæ subinde ieiuno stomacho exhibitæ asthmaticis valde conferunt; iecoris obstructiones soluunt, menses mouent, stomachi dolores sedant, phthisicos iuuant, appetitum excitant. *Opobalsami vires.*

CAP. IX.

Liquidambar.

Liquidambar quid. Ocosolt.

LIquidambar *resina quædã oleosa est, ex arbore quadam incisa defluens, prægrãdi & venusta, Ocosolt* Indis dicta, vastæ magnitudinis, foliis hederaceis, cortice crasso, cinereo, qui vulneratus, hoc oleum stiriatim effundit, *Liquidambar* dictum, ab odoris suauitate, quasi ambarum liquidũ, aut oleum de *ambra*, vel *ambaro*.

Vires.

Arbores ex quibus stillat, adeo fragrantes sunt, vt è locis, in quib. nascuntur, suauissimus odor in vicinas regiones deferatur. Plurimus autem est huius liquoris vsus in medicina: calefacit enim, roborat, resoluit, omnem tumorem emollit, obstructiones expedit, menses mouet, hystericis affectibus prodest, atque aliis multis mulierum morbis succurrit.

CAP. X.

Petrolæum.

PEtrolæum solius naturæ munus & opus est, non pharmacopœi, qui id tantum colligit, vel collectum emit, seruat, & ad vsus exhibet: nam in terræ finibus id natura conficit, & è mediis rupibus ac petris eructat, vnde nomen.

Bitumen. Asphaltus.

Eius autem prouentus in his regionib. esse solet, in quibus bitumen, ad quod refertur. Est namq; *bitumen, Asphaltus* Græce dictum, vel densum, vel liquidum. Densum est veluti terræ pinguitudo aquis primum supernatans, quæ dein vento & vndis agitata ad littus eiicitur, ibiq; concrescens densatur, & tenacissima efficitur. Legitimum bitumen *Iudaicum* est, quibusdam *Sodomeum* dictum, quod in ripis lacus Sodomei inueniatur. In Europa rarissimũ. Liquidum Græcis dicitur. *Naphta*, quæ si Babylonica fuerit, velut bituminis est colamen, colore candidum, cui vis inest ignium rapax, vt ex spatio protinus in eam transiliant, inquit Dioscorid. *cap.* 85. *lib.* 1.

Bitumen Sodomeum.

Naphta Babylonica.

Quod etiam de bitumine quouis denso ac vero scribitur. Præter naphtam dictam alia est fluxilior instar olei, quæ è petris & saxis stillat, qualis est illa, quæ in agro Mutinensi ex monte Gibio, & aliis Insubriæ locis scaturit, vocaturque *Petrolæum*, quasi *de petra oleum*.

Petrolæum. Carbo lapideus.

Est & bitumen quoddam fossile & terrenum: idque duplex; vnum minus durum & friatu facile, quod vulgus *lapideum*, seu *petreum carbonem* nominat, alterum durissimum, & intensa nigredine nitens, *Gagates* dictũ, de quo postea *lib. de simpl.* Sũt, qui *succinum*, bituminis duri genus quoddam esse, non præter rationem dicunt.

Gagates.

Bituminis igitur magna est latitudo, ad cuius cognationem multi referunt *Pissaphaltum* & *Mumiam*. Est autem Pissaphaltos *mixtura quædam pice & asphalto, seu bitumine denso confecta*, quæ in vrbes maritimas pro picandis nauibus aduehitur. Dicitur vero *Pissaphaltos*, Arabibus *Mumia*, quæ lingua vernacula *Balsamum* designat, cuius loco, mediocris fortunæ Syri, & Arabes *pissaphalto* condiendis mortuorum corporibus vtebantur. Sic pro *balsamo, pissasphaltum*; pro vtroque *Mumiam* effecerunt, tamen inter singula ne quidẽ sit nominis aut cognatio vel affinitas. Nã balsamum naturale, *opobalsamum* est; Artificiale ex multis aromatis constat, condiendis regum corporibus dicatum: Pissaphaltos *mixtura quædam ex pice & asphalto composita*: Mumia vero *quidlex vtroque, vel alterutro, & corporis putrilagine exurgens*, cuius improbandos vsus plurib. refellere nostri nunc non est instituti; ad quod, vt redeam, dico, petrolæum à pharmacopoliis non esse ablegandum, cum vires habeat ad multa requisitas. Calefacit enim, siccat, essentiæ tenuitate aperit, penetrat, digerit, materiam omnem excrementitiam resoluit, morbis cerebri, & neruorum multis prodest, vt epilepsiæ, lethargo, & paralysi,

Pissaphaltos quid. Mumia quid.

Petrolæi vires.

SECTIO

SECTIO V.

DE OLEIS DESTILLATIONE TRACTIS, AC PRIMVM DE his, quæ per descensum eliciuntur.

Præter dictos olea conficiendi modos, alios adhuc multos subiungit Mesue, quibus vno verbo per resolutionem illa fieri scribit: Chymistæ per descensum & ascensum; de quibus postrema huius libri sectione, vt aliquid dicamus, liberum Mesue nobis aperuit iter, & occasio sese obtulit opportuna. De his autem pauca quædã tantum subiungam, tum quia ad oleorum his artibus eductionem, operoso labore, diuturno tempore, & magno sumptu opus est, tum quia nunc à quibusdam malæ sortis hominibus, vt plurimum ignaris, sæpe vafris circulatoribus, qui vanis pollicitationibus plebeculam fallunt, atque in arcanis perquirendis & magisteriis conficiendis, vt loquuntur, tempus conterunt, illa ipsa parari videamus. De multis pietate & doctrina probatis viris non loquor, qui rerũ abstrusarum studio pellecti, naturæ secretiores thesauros, ac mirandas rerum à se creatarum vires rimantur, medicamenta variis modis parant, diuersis formis immutant, ac pro diuerso apparatu diuersas qualitates vel mistas seiungunt vel inutili seiuncta, vtilem & expetitam retinent, atque ita solerter cogunt, vt parua sub mole vires habeant efficacissimas. Verum Medicis tantum peritis his vti medicamentis fas est, quæ ab Idiotis exhibita periculi plena sunt, & multos in discrimen vitæ præcipitant. Licet vero Medicis & Pharmacopœis probatis, qui sunt tanquam illorum manus, olea quædam Mesuei consilio, more Chymicorum parare, vt destillatione, quæ fit vel per descensum, ad quem refertur descensio, per transudationem & per deliquium; vel per ascensum, ad quem refertur destillatio per inclinationem.

Eductio olei per descensum fit, vbi absque eleuatione prolectatus humor deorsum stillat in vas subditum, neq; datur illi via sursum ascendendi, sed colliquefactus forma vaporis intus prodit, dein cogitur, & per inferiora stillat. Eliciuntur autem olea per descensum, non ex omnibus æque mixtis, sed ex quibusdam tantum lignis & resinis, atque ex his, quæ à calore ascensorio destruuntur. Quæ vero sic educũtur, cum sint crassiora, nigriora, sapore & odore magis ingrata, frequentius ad externos affectus vsurpantur. Per os etiam aliquando sumuntur, & effectus proferunt eximios. Vnius autem vel duorum exemplo multa poterunt parari: vt; Eductio olei per descensum quid.

CAP. I.

Oleum Guaiaci.

GVAIACVM comminutum in cucurbita ponatur vitrea, vel fictili, angusti orificii, quod lamina foraminulenta tanquam septo obducatur, & in alterius cucurbitę orificium patentius immittatur, & simul ambo rite iungantur, argilla tenaci, vel pasta, aut luto quodam conueniente circũlito. Dein ex vasis sic coaptatis quod vacuum est, in foueam demittatur, & terra sepeliatur, supra vtriusque commissuram, & adillius vsq; medium, quod lignum guaiacinum continet. Postea igne circumquaque accenso ex superiore cucurbita oleum stillabit in inferiorem.

Hoc modo educuntur olea *iuniperi, hederæ fraxini*, lignorum multorum, baccarum & resinarum.

Oleum guaiacinum luis Indicæ verum est alexiterium: Eius enim aliquot guttæ singulis matutinis ieiuno stomacho sumptæ, cum aqua vel decocto idoneo, pustulas venereas delent, dolores noctu ingrauescentes sedant, vlcera ad sanitatem accelerant, qualitatem huius affectionis malignam extingunt. Olei guaiaci vires.

CAP. II.

Oleum Tamariſci.

LIGNO & corticibus Tamariſci contuſis impleatur boccia: Eius orificium craticula ſeu lamina foraminulenta occludatur: Ipſa inuerſa in ſuperna cuiuſdam fornacis parte ita locetur, vt illius venter ſurſum ſpectans, luto optime cum fornace coniungatur; orificium vero deorſum vergens, ac cameram fornacis traiiciens, alteri bocciæ inferiori committatur, ita vt ſit boccia contra bocciam, vt loquuntur, alteraque excipiat alteram diuerſo ſitu: His peractis, firmetur inferior, quæ recipientis vicem gerit, tegula, vel circulo ſtramineo, vt moris eſt, vt ſtet immobilis: ignis vero accendatur in ſuperna fornacis parte, & circum bocciam ſuperiorem, vt materia intus calefacta oleum exudet in inferiorem.

Hic modus ſuperiori ſimilis eſt, niſi quod boccia inferior terra non ſepelitur, ſed ſub fornace inſtar tripodis ſubtus peruia collocetur. Superior quaſi ſuſpendatur, eiuſque collum vltra cameram fornacis deorſum promineat, ventre ſurſum ſpectante, ex quo vi ignis circumquaque accenſi incaleſcente oleum emanat, delabiturque in excipulum inferiorem. Idoneam huiuſcemodi effigiem dedit VVekerus *lib. 3. Antidotarii generalis*, ad cuius ſimilitudinem aliæ poterunt formari.

Vires. Oleum Tamariſci valde conuenit affectionibus lienis; proprietate enim ipſum reſpicit & roborat: Humorem melancholicum ad excretionem apparat, illius qualitatem mitigat, aperit, tenuat, diſſoluit, obſtructiones tollit, & flatus reſoluit.

Alia quoque multa ſolent educi, vt Iuniperium, modo ſequenti, tractu facillimum.

CAP. III.

Oleum Iuniperi.

BACCARVM Iuniperi quantitas idonea ponatur in vas figulinum, in fundo pertuſum: aliud ei ſupponatur cuius orificium illius fundo foraminulento optime coniungatur, & lutetur argilla tenaci, aut paſta glutinoſa circumpoſita: atque ita diſponantur ambo, vt quod vacuum eſt, in fouea quadam latitet, terra obrutum; Superius, quod iuniperum continet, extra terram promineat, circum quod, dum accenditur ignis, oleoſam liquat pinguitudinem, intus latentem, quæ congregata delabitur in ollam defoſſam.

Ex ligno quoque *iuniperi* oleum hac arte ſubducitur, atque etiam *gagatis*, & quarundam reſinarum.

Oleum iuniperinum ad vitia cutis commendatur, *vt Serpiginem*, morpheam, & alias affectiones quaſdam profundiores. Renum quoque morbis conuenit, vtero frigidiori prodeſt, eumque ad conceptionem reddit magis idoneum. *Vires.*

Porro vt laborioſum, ſic ſuperfluum eſſet alia olea recenſere, quæ ſimili modo educuntur. Nunc igitur pauca quedam ſubiungamus, quę velut per tranſudationem, aut deliquium, vt nonnulli volunt, in vdo loco eliciuntur.

CAP. IV.

Oleum Tartari.

TARTARVM olla fictili exceptum in fornace, vel furno calcinetur, vt albeſcat: dein teratur: poſt in manica Hippocratis, aut ſimili conceptaculo pyramidali imponatur, & in loco vdo ſuſpendatur: Supponatur vas idoneum ad liquorem, qui ſenſim deſtillabit, excipiendum.

Tartarum *fæx quædam eſt vini dolii lateribus adhæreſcens, quæ ex vino quouis vel albo, vel rubro, modo generoſo ſemper optima eſt.* *Tartarum quid.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0176-0 DFG

ma est. Ex ea oleum, vel potius liquor salsugineus educitur, si idoneo vase excepta, igne luculento vratur, donec albescat: refrigerata ac trita, sacculo cannabino, aut panno lineo inuoluatur, & in aere vapido, vt in cella vinaria tres, aut quatuor dies, vel plures, si opus sit, appendatur. Sic enim tabescens liquorem quendam, velut sudorem emittet in subditum excipulum; vocatur sæpe *tartarum, petra vini.*

Petra vini.

Nonnulli fæculas vini, seu tartarum aceto macerant, dein calidis sub cineribus coquunt, vruntque, dum nigrescat: Postea denuo terunt, seruantque in vase inclinato dies octo, aut plures in loco vdo, quousque in oleum aqueum resoluatur. Sed præstat fæculas in olla calcinatas ad albedinem, in sacculo reponere, atque in loco humidiore seruare, donec oleum in subditum quoddam vas effluxerit.

Vires.

Valet hic liquor ad cutem erugandam, scabiem tollendam, & vlcera capitis manantia curanda. Confert etiam ad pustulas Indicæ luis sanandas. Obstructionibus quoque soluendis, mensibus mouendis, & meatibus reserandis prodest, si ex aqua, vel decocto idoneo debite sumatur.

Extrahitur quoque tartari liquor ascensoria destillatione, de qua mox loquemur.

CAP. V.

Oleum myrrhæ.

ALIQVOT oua recentia coquantur, donec induruerint: per mediam vel longitudinem, vel latitudinem incidantur: vitelli eximantur: cauitates *myrrha* pingui, ac trita impleantur: albuminum partes incisæ iungantur: filo parum constringantur, & craticulę inter duas paropsides collocandæ superponantur. Tum in loco subterraneo, vt cella vinaria, vel alio humidiore ponantur. Sic enim myrrhæ liquatus humor sensim in paropsidem inferiorem destillabit.

Solent aliquando bacilli craticulæ loco, super patina quadã, aut paropside adaptari, & albumina indurata myrrham tritam continentia superponi: Sed quorum acetabula non ita astricte simul iungenda, vt negetur exitus liquori è *myrrha* defluenti. Nisi enim pateat vel rimula quædam subterlabendi, vix in subditum vas aliquid stillabit. Bacilli nonnunquã super sartagine aut alio vase idoneo collocantur, quibus oua superponuntur *myrrha* grauidata. Dein vas in puteo pedem vnum aut alterum super aquam suspenditur, illicque relinquitur diem integrum aut biduum, vt ex *myrrha* transudet liquor in vas subiectum. Oleum de myrrha adhuc educitur arte ascensoria.

Vtroq; modo eductum ad multa commendatur, & maxime ad curandos affectus multos est efficacissimum. Falluntur, qui alterutrum pro *stacte* vsurpant, de cuius natura & viribus postea agemus *lib. de simplicibus.*

Vires.

CAP. VI.

De oleis ascensoria destillatione tractis.

PROLECTATIO liquoris oleosi vel descensoria est, de qua breuiter locuti sumus, vel ascensoria, quam paucis quoque perstringere intendimus. Ea autem fit dupliciter, vel per alembicum, vel retortam, seu inclinationem: quæ tamen hoc postremo fit, recte loquendo, nec descensoria, nec ascensoria est, sed media, vel vtriusque particeps: quæ vero fit per alembicum destillatio, rectam postulat cucurbitam, aut vesicam, cui rostratus alembicus imponendus est. Aliquando rostri loco alembicus è vertice veluti fistulam quandam promit, incuruam, quæ canali longo, in gyros, more serpentum, à quibus sæpe nomen habet, intorto, committitur. Debet autem collum cucurbitæ esse gracile & longum, si materia destillanda tenuis est; si crassior, & illud breuius & patentius: atque cum illa sæpius immutanda est & renouanda, matula quauis cucurbita aptior erit.

Serpentina.

Nõnunquã arena, aut sal, aut aliud quip-

piam destillandæ materiæ commiscetur, dum facile feruefit, & ad summum perreptat.

Porro vas materiam destillandam continens ita aptari debet, vt subtus calor administretur, sitque via sursum spiritibus, quibus condensatis pateat exitus per rostrum, cui tubus longior inseritur, versus ima propendens, & medium dolium, frigida plenum (refrigeratorium vocant) traiiciens, qui materiam defluentem defert in excipulum illi commissum.

Est vero destillatio vel sicca, vel humida. Illa fit in fornace, nunc solis carbonibus accensis, nunc arenæ, aut cinerum calidorum interuentu. Humida fit per balneum Mariæ, & balneum roris. Istius vero balnei & fornacis tot sunt varietates ac diuersi destillationis modi, vt vix possint omnes legibus comprehendi. Quomodo vero hac arte olea vsitatiora eliciantur, nunc breuiter explicare instituimus.

CAP. VII.

Oleum de lateribus.

LATERES antiquatos in frustula comminutos, prunis accensis tamdiu vrito, donec igniti rubeant: Tum in oleum vetus & clarum iniicito & dimittito, donec oleo se impleuerint: postea in tenuissimũ puluerem terito, & in cucurbitam vitream indito: Alembicum rostratum imponito, & in fornace, vt decet, structa, collocato: Ignem subtus accendito, & oleum, quod emanabit, seruato.

Paraphrasis. Lateres ex terra rubente confecti, vt præstantiores seligendi sunt, & in frustula crassiora, vt ℥. vj. aut ℥. j. comminuendi: Tum oleo antiquo & claro, vel oleo rorismarini, si suppetat, extinguendi & insuccandi: Postea læuissime puluerandi, & in cucurbita vitrea, rite fornaci accommodata, & luto oblita reponenda, atque igne supposito ita calefaciendi, vt ex his oleum emanet; Quod diuersis nominibus insignitur: A quibusdam enim Medicis recte *oleum de lateribus* nuncupatur, ab aliis, non improprie, *petroleum artificiale*, ad differentiam naturalis, quod è saxis sponte naturæ distillat. Nonnulli speciosiore nomenclatura, *oleum sanctum, diuinum, & benedictum* appellant. Spagyrici multo arrogantius, *oleum magisterii, & oleum philosophorum* nominant: quos ideo irridet Syluius, quod se philosophos vbique, & quotidiano sermone, & scriptis appellent; Et quod mireris, inquit, solos se philosophos affirmant. Sed quod re non consequuntur, id nomine quærunt.

Petroleum artificiale.

Oleum benedictum.

Oleum philosophorum.

Oleum philosophorum extenuat, in altum penetrat, materiam omnem excrementitiam digerit & absumit: frigidis affectibus lienis, renum, vesicæ, neruorum, vteri & articulorum conducit. Lethargo quoque, paralysi & epilepsiæ prodest. Calidum est in 3. recessu; & quanto antiquius, tanto ad omnia efficacius existit.

Vires.

CAP. VIII.

Oleum Vitrioli.

VITRIOLI lib. x. aut xij. pro arbitrio, in vas vitreum luto obductum coniiciuntur, & igne subtus accenso, phlegma extillatur: Dein exemptũ vitriolum contunditur, & extillato phlegmate perfunditur: Idque denuo iteratur, vt ante, vsq; dum phlegma nullum amplius emanet, sed spiritus prosiliant: Postea remouetur ab igne, & calx rubicunda sumitur; quæ puluerata cucurbitę vel incurue, vel potius rectæ imponitur, & amplo recipiente adaptato, atque commissuris diligentissime obseratis, nocte dieque luculentissimo igne, vrgẽdo oleum destillatur. Vbi omnia refrixerint, totus liquor eximitur, imponiturque in ampulla vitrea, & ex arena calida, primum aqua insipida, dein acida & acris, quam oleum appellant, separatur, purgaturque à sedimẽto. Hoc oleum si sæpius phlegmate perfusũ distilletur, dulce redditur: vt etiam

Oleum vitrioli dulce.

ſam circulatione cum vini ſpiritu. Huius enim & olei prædicti pondus æquum Chimici miſcent, digerunt, & ex ampulla ſingulari euocant, donec alumine à chalchãti ſulphure ſeparato, oleũ dulce remaneat.

Paraphraſis. Ex vitriolo multa habentur ſeorſim elicita remedia, ſpiritus, oleum acidum & ſubdulce, ſal, colchotar & balſamũ quoddã chymiatris dictum. Spiritus vitrioli ab oleo, præparatione, tenuitate, & agendi virtute multum diſtat: Eſt n. ſubtilior chalchanti liquor, ſeu quinta eſſentia, vt cum Chymicis de Chymico remedio loquar, quæ fit multis modis, vt ex chalchanto igne vehementi in erecta ampulla nouies agitato, adeo vt, quod deſtillauit, ſuper terram ipſam (colchotar vocant) puluerata ſemper refundatur, tandemque igne vehementiſſimo per ampullam incuruam propellatur. Sic n. ſpiritus vitrioli efficaciſſimus habetur. Nonnulli ex præſtantiſſimo vitriolo aquam, & oleum; ſeu ſpiritus craſſiores ſimul extillant, quos dein à fæcibus repurgant, donec in ſubtiliores ſpiritus attenuentur. Melius tamen eliciuntur dum ii pelluntur per nouum alembicũ, effundendo ſemper extillatitiũ liquorẽ ſuper caput mortuum, atque poſtea ipſum circulando integram hebdomadã.

Spiritus vitrioli. *Quinta eſſentia vitrioli.* *Spiritus vitrioli eductio multis fit modis.*

Vulgare autem oleũ vitrioli modo hoc vulgari ſolet educi. Sumitur primo quãtitas quædam idonea vitrioli naturalis & optimi, vt Cypri; In vaſe cupreo calcinatur ad ipſius rubedinẽ & phlegmatis diſſipationem; Dein teritur & in cucurbita luto obducta includitur: aqua vitæ irrigatur, & diem integrum ſic relinquitur, vt dicto liquore madeat: Tum in fornace, vt decet, inſtructa, vt plurimum quadrata collocatur & lutatur: Poſtea ſubtus ignis primum moderatus, dein vehementiſſimus accẽditur, quoad totus liquor extillarit, qui poſtquam refrixerit, cucurbita parua excipitur, capitello ſuperpoſito coarctatur, & ſic in balneo Mariæ igne blando aqueus liquor ſtillat, remanetq; in fundo vaſis oleum purum & acidum. Id poſtea alia cucurbita exceptum, igne circumquaq; accenſo magis purgatur, atque pro illius efficacia & moderato, aut violento calore, colorem acquirit magis, aut minus rubrũ vel album. Ex lib. 1. vitrioli rubificati ℥. iij. olei ſæpius eliciuntur.

Oleum vitrioli educendi modus vſitatus.

Oleum vitrioli qualitates habet omnes adeo intenſas, vt per ſe ſolum non aſſumatur, ſed vel aquis, vel decoctis, vel conſeruis ante permixtum. Et licet ſit calidiſſimum, eius tamen aliquot guttæ, multa aqua confuſe, eam reddunt acidulam, & febrientibus vt gratam, ſic ſæpe vtilem. Tenuitate n. partium cito penetrat, aquam ad partes remotas defert, & obſtructa liberat, aciditate putredinem arcet, viſcera recreat, atque peſti, epilepſiæ, paralyſi & vrinæ ſuppreſſioni plurimum confert. Nõ tantum decoctum ſimplex roſarum, ſed ſyrupum violatum, colore purpureo, & eleganti mira vi inficit, & acidulo ſapore gratiſſimum vtrumque reddit. Illius enim aliquot guttæ in dicti ſyrupi vnciam iniectæ, eum ex violaceo rubeum efficiunt.

Vires. *Ol. vitrioli eſſe calidiſſimum.* *Et cur aquæ permixtum potumque refrigeret.*

CAP. IX.

Oleum Sulphuris.

CAmpanæ ſuſpenſę ita ſupponatur patina aliquanto latior, vt labra vtriuſque circiter duos, aut tres digitos à ſe inuicem diſtent. Fundo patinæ admodum elato ſuperponitur vaſculum ſulphuris ignem non experti quantitatẽ quandam continens, quod ferro ignito accenditur & agitatur. Eo abſumpto, aliud ponitur, & ſimiliter ignitur, vtex eius copioſo vapore ſurſum ad campanã rapto, cõcretus liquor oleoſus deſcendat in ſubditam paropſidẽ.

Alii ſulphuris & pumicis, vel ſilicis tritorum partes æquas ſumunt: mixturam incurua cucurbita exceptam ad moderatum ignem adhibent, & oleum educunt optimum.

Non tantũ his duobus modis, ſed aliis pluribus, oleũ è ſulphure educitur. Non- *Paraphraſis.*

nulli enim *spiritum vini* sulphuri puluerato adiiciunt & accendunt: Absumpta aqua sulphur terunt, eiq; arenam commiscent, & ampulla includunt, atq; igne lẽto oleum eliciunt. Quidam addunt *calcem*, alii *tartarum*, nonnulli *salem*: verum id melius habetur, quod ex solo sulphure, dein quod sine his educitur.

Vires. Oleum sulphuris non tantum vtiliter adhibetur exterius ad dentes dealbandos, cutis fœditates delendas, & vlcera venerea sananda, sed etiam interius sumitur ad eorum morborũ expulsionem, qui à flatibus, aut materia frigida crassa, & putri oriuntur. Pesti quoq; non parum confert, epilepsiæ, asthmati, & multis aliis pulmonum affectibus, si ex aqua vel decocto idoneo sumatur. Odontalgiæ etiam proficit, si eo dens affectus, vel leniter attingatur. Inficit quoq; præ rubro colore rosarum infusum, si in id illius aliquot guttæ iniiciantur.

CAP. X.

Oleum mellis.

MEllis boni quantitas idonea sumitur, in bocciam amplam cum tertia aut quarta arenæ parte iniicitur, & superposito pileo rostrato, & inferne igne accenso, aut cineribus, vel arenis calidiorib. circumpositis oleum elicitur.

Paraphrasis. Ad huius olei eductionem arena aut silices triti cõmiscentur, quod ignis vi mel facile ferueat, & totum ascendat, maxime si ignis luculentus, quo opus est, accendatur. Proinde cucurbita luto quodam incrustanda est, & vas recipiens, vna cum pileo rostrato subinde pannis frigida madẽtib. tegendum. Qui vero postea liquor effluit, vniusmodi non est; Primum enim aqua quædam effluit alba, dein magis colorata, ac rubescens & oleosa, quæ seorsim aliquando seruantur ad dissimiles vsus. Simul vero mixtæ in balneo separantur: Nã aquosiore parte extillata pinguior remanet & seruatur.

Oleum mellis valet ad dolorem podagræ sedandum, vulnera curanda, capillos renascendos, producendos, & ruffo colore inficiendos. *Vires.*

CAP XI.

Oleum Ceræ.

CEræ virginis & odoratæ quantitas quædam sumitur, cui liquatę silicum tritorum, aut arenæ à sordib. purgatæ tertia pars commiscetur. Vbi mixtura refrixerit, ampullæ erectæ imponitur. Superponitur capitellum cum rostro; Substernitur ignis primum lentus, dein auctior, vt oleum extillet.

Ex multiplici huius olei trahendi modo, selegimus hunc, vt breuiorem & faciliorẽ, per quem oleum eductum ad multa est efficacissimum. Si quis malit alio modo parare, nec laboris pœniteat, ceram odoram & liquatam in aquam proiiciat, idq; octies, aut decies repetat, manibus semper agitando, dein in retortam ponat, & lento igne sine cineribus oleum educat: quod si cui propter spissitudinem displiceat (butyri namque instar crassum est) bis, terue destillationem iteret, & oleum habebit liquidum & fluxile. *Paraphrasis.*

Ex *gummi Elemi*, oleum modo simili, quo ex cera educitur optimum, & ad vulnera sananda accommodatissimum. Eodẽ quoque modo trahitur ex pinguedinibus animalium, additis silicibus tritis, vel arena, aut lateribus comminutis. *Oleum gummi elemi.*

CAP. XII.

Oleum Terebinthinæ.

OLeum ex Terebinthina trahitur in cucurbita tam recta, quam incurua, addita arena à puluere, & sordibus mundata, & substructo igne; primum blando, dein paulo validiore. Primũ exit oleũ clarum & tenue, dein crassius, & aurei coloris. Vnum quodq; seorsim reponendum.

Non-

Paraphrasis. Nonnulli *ad terebinthinæ* ℔.*iij.salis m.j.& aquæ vitæ* parum adiiciunt. Ista sic cōfuse mixta & matratio inclusa, igne vrgent, vt oleum emanet.

Vires. Oleum terebinthinæ intro sumitur ad asthma, Empyema, anhelitus difficultatē, ad calculum, colicum dolorem, & frigidos, flatuososque affectus. Exterius adhibetur ad neruos sauciatos, vel intemperie quadam laborantes, & ad vulnera carne implenda, agglutinanda, & ad cicatricem perducenda.

Plurimum valet ad extinctionē *hydrargyri*, cuius ad luem veneream celebratur vsus.

CAP. XIII.

Oleum Caryophyllorum.

CAryophyllorum quantitas idonea sumitur, in aqua pluuia horas duodecim, vel diem integrum maceratur, in boccia recta, vel, vt alii malunt, retorta, bene obturata, vt nihil expiret; dein superposito capitello, per cineres calidos ita vrgetur, vt oleum extillet, ab aqua postea seiungendum.

Paraphrasis. Per alembicum quoq; cupreum affabre constructum, oleum hoc facile educitur, atque etiam per descensum, vt *oleum iuniperi & guaiaci*. Nonnulli parum vini stillatitii commiscent.

Vires. Ob vires eius insignes pro *opobalsamo* substitui solet, nā intrinsecus, partes, quæ principatum tenent, & spiritus recreat, putredinem arcet, flatus discutit, meatus aperit, frigidos humores digerit, melancholicos dissipat. Externis admotum vulnera recentia & vlcera antiqua sanat, cariem ossium emendat, & dolorem dentium à causa frigida sedat.

Ol. macis. Oleum *Macis* simili modo extillatur. Calefacit & digerit humores frigidos, vēriculum roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, atque aliis commodis multis vtentem beat.

Ol. cinnamomi. Oleum *cinnamomi* operosius & carius educitur: ex eius enim ℔.j. vix olei ʒ.j. extillatur. Sed ob eius præstantiam balsamo naturali comparatur.

Oleum *nucis moschatæ* vt *macis* destillatur, & ad eosdem vsus exhibetur. Vt etiam illud, quod *ex nucibus moschatis* exprimitur, de quo *supra*. *Oleum nucis moschata.*

CAP. XIV.

Oleum anisi.

ANisi ℔.j. aut maior vel minor quantitas sumatur, contundatur, in octupla, aut decupla aqua per horas aliquot maceretur; in vesica cuprea, seu alembico, refrigeratorio quodam comitato ponatur; dein igne primum moderato, postea valentiore destilletur. Tum demum ab aqua oleum separetur.

Cum hoc modo oleum & aqua simul ascendant, & descendant postea in excipulū, hæc ab illo seiungēda est: quod rite fiet instrumēto quodā instar infundibuli formato, in quod totum destillatū coniicietur, & ita collocabitur, vt acuminata & angustior infundibuli pars, cera obturata, versusima propendeat. Tunc namq; locū imum aqua, supernum oleum occupabit: ablata cera, & reserato foramine, illa effluet, hoc remanebit & seruabitur. *Paraphrasis.*

Valet ad colicum dolorem à flatibus & frigore natum, ad Tympaniam, ventriculi inflationem, cruditatem, acidum ructum & intestinorum rugitum. *Vires.*

Eadem arte parantur olea ex seminib. *petroselini, fœniculi, dauci & cumini*, quæ vt ex plantis proueniunt cognatis, sic cognatas habent vires. *Ol. cuminii.*

CAP. XV.

Oleum de spica.

SPica maior, seu lauendula latifolia alba sumitur, in vino albo odorato maceratur, & per alembicum destillatur: dein

ferosus

serosus liquor separatur ab oleo vsui reponendo.

Vix vnquam per se hoc oleum vsurpatur, sed aliis ante permixtum medicamẽtis maxime topicis, vt emplastro Vigonio. Ad alios quoque multos, præter medicos, adhibetur vsus.

Ol. Thymi. *Thymi* oleum eodem artificio trahitur, valet ad effectus quosuis frigidos, si debite tam intra, quam extra vsurpetur.

Ol. perlarũ. Ex *margaritis tritis succo limonum*, vel *aceto distillato* maceratis, solutis, in calcem redactis, aqua pluuia irroratis, & artificiose destillatis, liquor quidam trahitur, sed cum materia superet opus, opus virium præstantiam, hoc remedio sumptuosiore, pharmacopolam carere posse censemus.

CAP XVI.

Olea Metallorum.

NOn tantum ex vegetantibus & mineralibus, sed etiam metallis Chymiatri multiplici arte, labore, & mixtione olea quædam exhibent, sed quæ non adeo sunt eximiis dotib. insignita, vt ipsi prædicant. Nam *omnia metalla nostra natura vix amica sunt, aurum & argentum si exceperimus*, ex quib. oleum vix vnquam prostat eductum. Sed demus *salis nitri*, aut *aceti distillati*, aut *vini spiritus*, aut *aqua fortis*, vel omnium, vel horum tantum aliquot, vel etiam *succi limonum*, aut blandiorum auxiliorum interuentu, tincturam quandam elici, aut liquorem seu eductum seu adquisitum haberi; huic tamen vires eximias tribuere videtur iniquum: *Qualescunq; vero sint, introsi sumuntur, infelices vt plurimum producũt effectus, vt sæpe ancipites, dum foris adhibentur.* Hoc non tantum videtur innuere Hieronymus Rubeus artis Chymicæ peritissimus, sed illa etiam remedia improbare, dum scribit, *extrinsecus à perito Medico admota posse iuuare: sed interius præbere*, inquit, *vix auderem, quod ab acutis aquis, & ignis vi, inimicam visceribus qualitatem & admodũ perniciosã adipiscãtur.* Quo nomine Paracelsi remedia complura mihi admodum suspecta sunt; & pleriq; scribunt, *Basilea ad vnũ omnes, licet initio præclare adiuti viderentur, tamen intra anni spatium mortuos esse, quicunq; Chymica eius pharmaca, ex metallis confecta in corpus assumpserunt.*

In metallis igitur in calcem reducendis, aceto macerãdis, soluendis, sale tartari aut nitri elaborandis, aut alia mixtura, artificioque tractandis, nec res suas frustra, nec tempus conteret prudẽs pharmacopœus; Cũ quæ in Officinis solent consueto modo parari, ad medicinam recte faciendam, sat esse possunt. Non tamen improbo quorundam oleorum per destillationem eductorum vsum, his in morbis, qui ordinariis medicaminibus non cedunt. Nam cum *malo nodo malus cuneus* sit *adhibendus*, si consuetum remedium sæpe datum non profuit, ad aliud transire ex arte inuẽtum & datum non nefas. Propterea vsitatiorum quorundam oleorum & minus violentorum descriptionem dedimus, quibus aliquando Medicus prudens poterit vti. Vt autem multa alia per destillationem educi solita negleximus: sic alia quoque non pauca per expressionem & impressionem elicita omisimus, tanquam superflua, & fere nunquam vsitata, vt *oleũ Costinum, balaninum, nucis Indica, hyoscyami, de ranis, de piperibus, de torpedine*, & alia quædam potius ad ostentationem, quam necessitatem inuenta.

APPENDIX AD OLEA.

De Balsamis.

BAlsamum, seu Balsamon Syris dictũ, in officinis generali significato lignũ, succum & fructum cuiusdã arbuscula peregrina notat: specialius eiusdem tantum succũ, Opobalsamum, Græcis nominatũ indigitat: Abusiue Chimici Balsamum vocant suas tincturas,

tincturas, olea, liquores, quintas essentias & extracta. Licentiose quoque, sed non improprie Medici quosdã liquores crassiusculos & rubentes, multa arte mixturaque confectos, & eximiis viribus insignitos balsama nominant. Cum tamen Antibalsama potius, vel balsamelæa rectius debent appellari. Ia vero nominis mutuantur, ob terebinthinæ, quæ velut omnium basis est, resinarum & aromatum mixturam, quæ corpus, colorem, odorem & vires tribuũt, omnia balsamo naturali analoga. Fiunt autem per destillationẽ, vt plurimum inclinatoriam, in retorta, per quam liquor aqueus primũ extollitur, deinde ad latus per incuruatũ retortæ collum in excipulum delabitur: Qui secundus emanat, oleosus: qui tertius, mellis instar crassus est.

Balsamum paratu facile & optimum.

Nonnunquam balsama quædam parantur citra destillationem, inclusis nempe idoneæ ampullæ, simplicibus medicamentis & mensem integrum, aut alterum, in equi fimo, quem ventrem dicunt, aut alio loco idoneo maceratis, dilutis & putrefactis. Sic ex ea aqua, quæ è foliculis vlmi colligitur, abiectis, qui intus reconduntur, vermiculis, terebinthina, oleo hypericonis, & pauco gummi elemi phiala inclusis, diutissime concorporatis & insolatu, vel alius caloris adiutu fotis, balsamum quoddam habetur ad multa commendatissimum efficacissimumque. Nam vlceribus quantumuis dysepuloticis & malignis mirifice prodest, & quæ nullam cacethiam habent, vt & vulnera, citissime persanat.

Balsamum primum D. Mes. falso Guidoni tributum.

℞. Myrrhæ electæ,
aloes hepaticæ,
spicæ nardi,
sanguinis draconis,
thuris,
mumiæ,
opoponacis,
bdellii,
carpobalsami,
ammoniaci,
sarcocollæ,
croci,
mastiches,
gummi Arabici,
styracis liquid. an. ʒ. ij.
ladani,
castorii an. ʒ. ij. ß.
moschi ʒ. ß.
terebinthinæ ad pondus omnium.

Arida rerantur, vino macerentur & percolentur: cum simul omnia terebinthinæ commisceantur. Tota mixtura in alembico ponatur, qua vi ignis substructi calefacta primum exibit liquor tenuis, deinde crassus & ex rubro flauescens, qui Balsamum optimum est.

Huius balsami descriptio desumitur à Mesue, illius authoris *lib. de passion. cordis*, qui vires illius pene mirandas recenset: nam *subuenit*, inquit, *ad omnia, quæ oportet, & si vngatur corpus mortuum, non putret, & confortat animam & naturam.* *Vires insignes.*

Eius tamen vsus potissimum celebratur ad neruosum genus roborandum, intemperiem frigidam tollendam, natiuum partis calorem excitandum & fouendum, & robur membris conciliandum. Eo dum illinitur dorsi spina, mira celeritate paralysi & stupori succurrit. In his affectibus, qui coniunctam habent loquendi impotentiam, si parum in aures & nares immittatur, aut aliquot guttæ sub infirmi lingua contineantur, mirifice iuuant. Vocatur hoc Balsamum à Petro Apponensi, *medicamentum omnium medicamentorum*, in celeri cordis roboratione, & virium restitutione.

Balsamum 2. D. Hollerii.

℞. Thuris albiss.
mastiches an. ʒ. ij.
ligni aloes ʒ. j.
caryophyllorum,
galangæ,
ciannamomi,
zedoariæ,

nucis moschatæ,
cubebarum an.ʒ.vj,
myrrhæ,
aloes,
ladani,
sarcocollæ,
castorii an.ʒ.ß.
baccarum lauri,
nucleorum pini an.ʒ.vj.
ireos,
aristolochiæ rotundæ,
dictamni,
consolidæ maioris an.ʒ.j.
resinæ elemi,
opoponacis,
benioini an.ʒ.ij.
succi chamæpitheos,
succ.herbæ paralysis an.ʒ.ij.
terebinthinæ ad pondus omnium.

Omnia concorporabis & destillabis in alembico. Extillabit primum aqua; deinde veluti oleosum quid; postremo quasi mel.

Vires. Commendatur hoc balsamum ab illius authore Hollerio ad neruorum debilitatem, stuporem & resolutionem. Valet quoq; ad omnem intemperiem frigidam & natiuum calorem excitandum.

Balsamum 3. vulnerarium.

℞. Terebinthinæ Venetæ, & abietinæ an.ʒ.iij.
resinæ elemi,
thuris alb.an.ʒ.ij.
aloes hepaticæ,
myrrhæ,
mastiches,
benioin:
boli Armenæ,
sanguinis draconis an.ʒ.ß.
aquæ vitæ ʒ.iiij.

Ex his confuse mixtis, & simul retorta inclusis balsamum extilletur.

Vires. Nulli medicamento cedit hoc balsamum ad vulnera implenda carne & agglutinanda. Neruos quoque roborat, calorem partis insitum fouet, cicatricem minime nodosam facit, & intemperiem emendat.

Balsamum 4. D. Fallopii quod etiam est vulnerarium.

℞. Terebinthinæ claræ ℔.ij.
olei lini ℔.j.
resinæ pini ʒ.vj.
thuris,
myrrhæ,
aloes,
mastiches,
sarcocollæ an.ʒ.ij.
macis,
croci,
ligni aloes an.ʒ.ij.

Ponantur omnia in retorta, & moderato calore, primum educes aquam claram, dein illo aucto, habebis oleum rubicundum. Vtrumque seorsim seruabis, & optima medicamenta vulneraria habebis.

Balsamum 5. Medicor. Florent.

℞. Terebinthinæ ℔.j.
olei veteris ʒ.vj.
olei lauri ʒ.iiij.
cinnamomi,
spicæ nardi an.ʒ.ij.
tegularum bene coctarum & recentium ʒ.viij.

Tritis terendis per alembicum distilla.

Vrinam mouet, calculos atterit, lumbricos enecat; aurium sibilo, paralysi, spasmo, arthriditi & omnibus iunctularum doloribus prodest, vel potum, vel inunctum: sed parua eius portio aquæ affectioni accommodatæ mixta bibatur. *Vires.*

Balsamum 6. D. Euonymi, itidem vulnerarium.

℞. Terebinthinæ ℥ß.
olibani ℥vj.
aloes socotorinæ,
mastiches,
galangæ,
cinnamomi,
croci,

nucis

nucis moschatæ,
caryophyllorum,
cubebarum an. ℥.j.
gummi hederæ ℥.ij.

Puluerisentur & misceantur cum terebinthina: Exponantur in alembico vitreo, addanturque

caphuræ,
ambræ grisea an ʒ.ij.

Destillentur lento igne: prima aqua alba est & clara, & vinum balsami: secunda, flaua, & vocatur Oleum: tertia crocea, & est balsamum certissimum.

Vires. Ob virium præstantiam, ad multos vsus commendatur hoc balsamum: Vulneribus enim præsentissimum est collecticum, viceribus cauis sarcoticum, singulis tutum epuloticum: paralysi & neruorum imbecillitati securum auxilium.

Balsamum 7. & vulgare.

℞. Terebinthinæ Venetæ ℔.j.
resinæ elemi ℥.v.
resinæ communis ℥iij.
liquefiant simul: dein addito puluer. aristolochiæ longæ ℥ij.
Sanguinis draconis ʒ.iij.
repone in vase idoneo, & seruato.

Nulli secundum est hoc Balsamum vlceribus & antiquis, & recentibus ad sanitatem perducendis. Maxime vero capitis ægritudinibus externis benefacit. Paratu facillimum est.

Balsamum 8. & mirabile.

℞. Foliorum & florum, vel granorum Androsami,
foliorum & florum, vel summitatum hyperici,
summitatum botryos vtriusque,
foliorum hederæ terrestris an. m. ij.
saluiæ vtriusque,
chamæpitheos an. m. ß.

In vase fictili maceretur per duos dies in

vini albi & generosi ℔.ij. Adde
olei veteris ℔.ij. ß.

Bulliant lento igne ad vini dissipationem. In colatura permisce *Præparatio.*

Terebinthinæ ℔.j.
mannæ thuris ℥iiij.
myrrhæ ℥iij.
mastiches,
sanguinis draconis an. ℥ij.
styracis calamitæ ℥j.

Feruefiant parum ac lento igne; deinde reponantur dies septem in Sole, & seruentur in vase fictili aut vitreo ad vsum. *Vires.*

Non immerito hoc Balsamum mirabile vocaui: multos enim affectus qui aliorum præsidiorum vim neglexerunt, ipsius adiutu, quasi miraculo fuerunt sanati. Vulnera quæuis, vt & vlcera non inueterata cito percurat; antiquata etiam dysepulotica sanat, neruorum debilitati, tremori, & paralysi efficacissime prodest, capitis omnibus morbis externis præsertim frigidis confert, calorem natiuum reficit, dolores frigidos aufert, & partes roborat.

Possem alia multa describere, sed cum affinia sint, & vulneraria, plura in Officinis habere nihil est necesse.

FINIS LIBRI QVARTI.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0185-0 DFG